

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

Завідувач кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **20__** р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: «Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення
функціонування системи економічної безпеки підприємства»

Освітньо-професійна програма
«Управління фінансово-економічною безпекою»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Богдан АНДРІУШИН

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Альона МІНЬКОВСЬКА

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2025

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку і фінансів

Кафедра: Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітньо-професійна програма: «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 202__р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Андрюшину Богдану Олеговичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства»

Науковий керівник: Міньковська Альона Вікторівна, к.е.н., доцент _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «07» жовтня 2025 року № 2994

2. Термін подання здобувачем роботи: 10.12.2025

3. Вихідні дані до роботи: Джерелами інформації та вихідними інформаційними даними для написання кваліфікаційної роботи виступають сукупність нормативно-правового забезпечення, матеріали періодичних видань, конспекти лекцій, підручники, наукові посібники та результати фінансово-господарської діяльності ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретичний базис обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. 2. Система обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП». 3. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Базова модель обліково-аналітичної системи управління ризиками підприємства. SWOT-аналіз ТОВ «ІНСТРО ГРУП». Узагальнена таблиця удосконалення автоматизованої системи обліково-аналітичних процесів. Розподіл впливу кожного фактору на рівень ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації. Алгоритм антикризового

управління системою обліково-аналітичного забезпечення.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____ березень 2025 р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Проаналізувати фінансово-економічну характеристику підприємства та охарактеризувати роботу служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими	Березень 2025	
2	Теоретичний базис обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства.	Травень 2025	
3	Система обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП»	Липень 2025	
4	Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства	Жовтень 2025	
5	Вступ. Висновки. Оформлення кваліфікаційної роботи	Грудень 2025	

Здобувач _____
(підпис)

Богдан АНДРЮШИН
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Альона МІНЬКОВСЬКА
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТИ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Поняття, сутність та значення системи економічної безпеки підприємства	9
1.2. Обліково-аналітичне забезпечення як інструмент управління економічною безпекою	14
1.3. Інформаційне середовище та індикатори ризиків як елементи обліково-аналітичного супроводу	18
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ІНСТРО ГРУП»	24
2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «ІНСТРО ГРУП»	24
2.2. Опис функціонування служби економічної безпеки підприємства та оцінювання її ефективності за окремими складовими	30
2.3. Оцінка ефективності та виявлення недоліків обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки на підприємстві	34
Висновки до другого розділу	39
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	42
3.1. Оптимізація обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства	42
3.2. Автоматизація обліково-аналітичних процесів як фактор підвищення економічної безпеки підприємства	47
3.3. Модель оцінки ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки підприємства	50
Висновки до третього розділу	55
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	68

РЕФЕРАТ

Тема «Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства»

Кваліфікаційна робота: 61 ст. основного тексту, 6 табл., 11 рис., 4 додатки, 52 літературних джерел.

Об'єктом дослідження виступає процес обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є методи, процеси та інструменти удосконалення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Методи дослідження. Теоретична і методична основа дослідження включає широкий спектр як загальнонаукових так і спеціальних методів дослідження, зокрема аналіз і синтез, методи економічного аналізу, SWOT-аналіз, порівняння, статистичні методи, а також економіко-математичне моделювання для сценарного планування.

Розглянуто теоретичний базис обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Проаналізовано фінансово-економічну характеристику підприємства та охарактеризовано роботу служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими. Проведено оцінку ефективність та виявити недоліки обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП». Сформовано модель оптимізації обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства. Обґрунтовано автоматизацію обліково-аналітичних процесів як фактор підвищення економічної безпеки підприємства. Побудовано модель оцінки ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки підприємства.

Ключові слова

АВТОМАТИЗАЦІЯ, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ІНФОРМАЦІЙНЕ
СЕРЕДОВИЩЕ, ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ,
ПІДПРИЄМСТВО, РИЗИКИ

ANNOTATION

Topic «Improving accounting and analytical support for the functioning of the economic security system of the enterprise»

Qualification work: 61 p. of the main text, 6 tables, 11 figures, 4 appendices, 52 literary sources.

The object of the study is the process of accounting and analytical provision of economic security of the enterprise.

The subject of the study is the methods, processes and tools of improving the accounting and analytical provision of economic security of the enterprise.

Research methods. The theoretical and methodological basis of the research includes a wide range of both general scientific and special research methods, including analysis and synthesis, methods of economic analysis, SWOT analysis, comparison, statistical methods, as well as economic and mathematical modeling for scenario planning.

The theoretical basis of the accounting and analytical support of the economic security system of the enterprise is considered. The financial and economic characteristics of the enterprise were analyzed and the work of the enterprise's economic security service was characterized and its condition assessed by individual components. The efficiency was evaluated and the shortcomings of the accounting and analytical provision of economic security of «INSTRO GROUP» LLC were identified. A model for optimizing accounting and analytical support in the context of managing the economic security of the enterprise has been developed. The automation of accounting and analytical processes is substantiated as a factor of increasing the economic security of the enterprise. A risk assessment model of unreliable accounting and analytical information in the economic security system of the enterprise was built.

Key words

AUTOMATION, ECONOMIC SECURITY, INFORMATION ENVIRONMENT, ACCOUNTING AND ANALYTICS, ENTERPRISE, RISKS

ВСТУП

Актуальність теми дослідження визначається тим, що сучасні підприємства функціонують в умовах високої конкуренції, економічної нестабільності та постійних змін у законодавстві. Це обумовлює необхідність ефективного управління економічною безпекою, яка є важливою складовою стабільного розвитку бізнесу. Одним із ключових інструментів забезпечення економічної безпеки є обліково-аналітична система, яка дозволяє своєчасно ідентифікувати ризики, приймати обґрунтовані управлінські рішення та забезпечувати фінансову стійкість підприємства.

Обліково-аналітичне забезпечення відіграє важливу роль у формуванні достовірної інформації про фінансовий стан підприємства, аналізі його господарської діяльності та прогнозуванні можливих загроз. Використання сучасних методів бухгалтерського та управлінського обліку, а також цифрових технологій у фінансовому моніторингу значно підвищує ефективність системи економічної безпеки. Оцінюючи доволі велику кількість наукових праць, присвячених обраній тематиці, слід виділити ряд авторів, які присвятили свої праці обраній тематиці. Зокрема, це Бенько М.М., Блонський О.В., Боровик М.В., Василішин С.І., Гайдук І.С., Гордієнко Н.І., Іванова Н.С., Ілляшенко О.В., Кащена Н.Б., Литовченко О.Ю., Замлинський В.В., Волошина О.В., Степаненко С.В., Левченко О. М., Шалімова Н. С., Грінка Т. І., Сторожук О. В., Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. та інші. Слід підкреслити, що актуальність дослідження обумовлена необхідністю вдосконалення обліково-аналітичних процесів для зниження фінансових, операційних та стратегічних ризиків підприємства. Постійний розвиток технологій та посилення регуляторного контролю вимагають впровадження інноваційних підходів до обліку та аналізу, що дозволяє підвищити ефективність управління економічною безпекою.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є

дослідження теоретико-практичних аспектів щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства. Для досягнення визначеної мети, слід виконати такі завдання, як:

- розглянути теоретичний базис обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати фінансово-економічну характеристику підприємства та охарактеризувати роботу служби економічної безпеки підприємства та оцінка її стану за окремими складовими;
- оцінити ефективність та виявити недоліки обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП»;
- сформулювати модель оптимізації обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства;
- обґрунтувати автоматизацію обліково-аналітичних процесів як фактор підвищення економічної безпеки підприємства;
- побудувати модель оцінки ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження виступає процес обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є методи, процеси та інструменти удосконалення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Методи дослідження. Теоретична і методична основа дослідження включає широкий спектр як загальнонаукових так і спеціальних методів дослідження, зокрема аналіз і синтез, методи економічного аналізу, SWOT-аналіз, порівняння, статистичні методи, а також економіко-математичне моделювання для сценарного планування.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи слугували нормативно-правові акти, аналітичні матеріали та наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців, а також технічна документація й фінансові дані підприємства, які

стали важливим підґрунтям для удосконалення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, а саме:

удосконалено:

- підходи щодо автоматизованої системи обліково-аналітичних процесів для підприємства, які передбачають взаємозалежність у забезпеченні ефективного управління та підвищенні рівня економічної безпеки підприємства;

набуло подальшого розвитку:

- заходи щодо оптимізації обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства;

- модель оптимізації аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості, що дає змогу систематизувати інформаційні потоки, покращити якість моніторингу дебіторів та забезпечити своєчасне виявлення простроченої заборгованості;

- розроблені заходи щодо зниження ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в межах функціонування системи економічної безпеки підприємства, які є основою для антикризового управління даними.

Апробація одержаних результатів. Ключові результати дослідження доповідались на таких конференціях: «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, 2025 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 1 статтю, загальним обсягом 0,45 ум. друк. арк.

Кваліфікаційна робота включає вступ, три розділи, висновки та пропозиції, додатки, список використаних джерел 52 найменувань, містить 6 таблиць, 11 рисунків, 4 додатки. Основний зміст роботи викладено на 61 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття, сутність та значення системи економічної безпеки підприємства

Економічна безпека підприємства – це здатність функціонувати в умовах конкурентного, нестабільного середовища так, щоб забезпечити захист його ресурсів, активів і прав від внутрішніх та зовнішніх загроз, зберігаючи фінансову стійкість і конкурентоздатність. Цей феномен визначається системним підходом: безпека не лише запобігає ризикам, а й активує систему антикризових заходів, спрямованих на адаптацію до змін у економічному, технологічному та законодавчому полі.

Система економічна безпека (далі СЕБ) підприємства є ключовою умовою його стабільного функціонування та розвитку в умовах динамічного ринкового середовища. Вона визначається як комплекс заходів, спрямованих на захист фінансово-господарської діяльності підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз, що можуть впливати на його прибутковість, конкурентоспроможність та виживання. Сутність СЕБ підприємства полягає у здатності ефективно використовувати свої ресурси, вчасно виявляти та нейтралізувати потенційні ризики, а також формувати стратегії розвитку, що забезпечують фінансову стійкість та адаптивність до змін зовнішнього середовища. Вона охоплює такі ключові аспекти, як фінансова безпека, кадрова безпека, інформаційна безпека, технологічна стабільність та ринкова стійкість підприємства.

Як відмічає Лебедко С.А. СЕБ підприємства є «системою заходів і механізмів, спрямованих на забезпечення стабільності фінансово-господарської діяльності та здатність підприємства протистояти внутрішнім і

зовнішнім економічним загрозам» [34].

Василішин С., Гнатишин Л., Прокопишин О. характеризують СЕБ як «систему управління, орієнтовану на своєчасне виявлення загроз для фінансової стійкості підприємства і впровадження заходів для їх нейтралізації» [11].

Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. визначають СЕБ підприємства як «комплекс організаційно-управлінських, режимних, технічних, профілактичних та пропагандистських заходів, спрямованих на реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз» [39].

За Черниш О.В., Тарасенко І.О., це структурований комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захист підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз і формування здатності протистояти їм у майбутньому [46]. Садовська І.Б., Нужна О.А., Нагірська К.Є. визначає СЕБ як організаційну підсистему, що об'єднує управлінські, технічні, правові заходи й ресурси для забезпечення стійкого розвитку підприємства та захисту інтересів керівництва й інвесторів [41].

Зокрема, за нашим визначенням, система економічної безпеки - це комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, які унеможливають проникнення зовнішніх загроз і сприяють захисту підприємства від внутрішніх ризиків. Значення СЕБ для підприємства важко переоцінити, оскільки вона є основою для забезпечення стабільного прибутку, підвищення інвестиційної привабливості, уникнення кризових ситуацій та довгострокового стратегічного розвитку.

На думку Штангрет А.М., Стеців Л.П. в умовах сучасного бізнес-середовища, яке характеризується високою конкуренцією, нестабільністю економічних процесів, загрозами кібербезпеки та посиленням регуляторного контролю, економічна безпека стає необхідною умовою успішної діяльності підприємства [48]. Скиба Г.І. Пешков М.В. стверджують, що ефективно управління економічною безпекою підприємства потребує системного

підходу, що включає якісне обліково-аналітичне забезпечення, прогнозування ризиків, контроль фінансових потоків та розробку механізмів адаптації до змін зовнішнього середовища [42].

В даному контексті доречно у графічному вираженні представити основні складові СЕБ господарюючого суб'єкта. Графічне відображення представлено на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Сформована схема складових СЕБ та їх сутність

Джерело: сформовано автором

Відмітимо, що СЕБ має наступні властивості:

- взаємозалежність – результати одного елементу впливають на загальний стан системи;
- комплексність – інтеграція функцій фінансової, кадрової, технологічної, інформаційної безпеки;

- превентивність – здатність системи запобігати загрозам до їх реалізації;
- адаптивність – гнучкість до змін зовнішнього середовища;
- інноваційність – використання сучасних методів, цифрових інструментів для аналізу і прогнозування.

Ці властивості дозволяють побудувати дієву модель безпеки, яка не лише реагує на небезпеки, а й активно управляє ними.

Збалансована система складових СЕБ дозволяє підприємству не лише виживати у складних умовах, а й активно розвиватися, підвищуючи свою конкурентоспроможність та ринкові позиції [52]. З огляду на це, доцільним є формування загального алгоритму системи функціонування СЕБ, який в підсумку дозволяє здійснювати контроль за виконанням норм та вимог до СЕБ. Побудований алгоритм представлений на рис.1.2.

Рис. 1.2. Сформований алгоритм практичного функціонування СЕБ

Джерело: сформовано автором

Алгоритм функціонування СЕБ підприємства є важливим інструментом для забезпечення його стабільності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Він дозволяє систематизувати заходи щодо ідентифікації загроз, аналізу ризиків, прийняття управлінських рішень та впровадження захисних механізмів.

На думку Кононенко Л.В., Ніколаєва С.П. Ефективне функціонування такої системи передбачає поетапне виконання ключових завдань: моніторинг внутрішнього та зовнішнього середовища, оцінку загроз, розробку заходів з мінімізації ризиків, впровадження аналітичних методів для прогнозування кризових ситуацій та контроль за реалізацією заходів безпеки [30].

В той же час Орлик О.В. говорить, що «важливим елементом є застосування сучасних технологій автоматизації, які значно підвищують точність аналізу та швидкість реагування на зміни у бізнес-середовищі» [36].

У ситуації нестабільного зовнішнього середовища (економічні коливання, політична нестабільність, регуляторні зміни) ключове значення має превентивна та адаптивна складова системи безпеки. Наприклад, інноваційність забезпечує швидке реагування на технологічні зміни, а адаптивність – коригування внутрішніх процесів відповідно до зовнішніх викликів [51]. СЕБ повинна діяти фрагментарно, а як єдиний організм, що включає в себе усі зазначені компоненти й забезпечує долання кризових сценаріїв за будь-яких умов.

Визначення сутності, властивостей та структури економічної безпеки створює основу для побудови адаптивної, інтегрованої стратегії управління ризиками. Саме на основі теоретично обґрунтованих компонентів (фінансова, інформаційна, кадрів тощо) можна побудувати аналітичні моделі, системи показників, процедури внутрішнього контролю й оцінки ризиків. Це є ключем до стабільності та розвитку в умовах мінливих зовнішніх загроз.

Отже, побудова ефективного алгоритму функціонування СЕБ дозволяє підприємству не лише захистити себе від можливих загроз, а й створити

умови для динамічного розвитку, підвищення прибутковості та формування стійкої ринкової позиції. Регулярний перегляд та вдосконалення системи відповідно до змін зовнішнього середовища є необхідною умовою її ефективності.

1.2. Обліково-аналітичне забезпечення як інструмент управління економічною безпекою

Ефективне управління СЕБ підприємства неможливе без якісного обліково-аналітичного забезпечення, яке є основою для прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень. Це забезпечення поєднує в собі бухгалтерський облік, фінансовий аналіз, управлінську аналітику та контрольні механізми, спрямовані на виявлення загроз, оцінку ризиків і розробку заходів щодо їх мінімізації.

Обліково-аналітична система дозволяє оперативно отримувати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, його ліквідність, рентабельність, рівень кредитної заборгованості, витрати та доходи. Завдяки цьому керівництво може своєчасно реагувати на можливі проблеми, запобігати фінансовим втратам і забезпечувати стабільність бізнесу.

На думку Кравченко С.В. «сучасні технології автоматизації обліково-аналітичних процесів значно підвищують їх ефективність» [31]. Також автор наголошує, що використання ERP-систем, бізнес-аналітики, методів штучного інтелекту та великих даних (Big Data) дозволяє підприємствам більш точно оцінювати ризики та швидше реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Дубинська О., Фокін О. висвітлюють наступне «обліково-аналітичне забезпечення виступає не лише інструментом контролю та оцінки фінансового стану підприємства, а й важливим механізмом формування та реалізації економічної безпеки» [23].

На думку Замлинського В.В., Волошиної О.В., Степаненко С.В. «управлінські рішення ґрунтуються на плановій, нормативній, технологічній, обліковій та аналітичній інформації, яка має бути викладена в регістрах управлінського обліку» [24].

Як наголошує Василішин С.І. обліково-аналітична система підприємства є ключовим елементом його інформаційної інфраструктури, що дозволяє керівництву отримувати своєчасну, достовірну та повну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [10]. Ми підтримуємо думку автора, що у сучасних умовах господарювання, що характеризуються високим рівнем нестабільності зовнішнього середовища, конкуренцією, коливанням ринкових цін та зростанням фінансових ризиків, ефективне управління можливе лише за наявності якісної обліково-аналітичної бази.

Насамперед, така система забезпечує оперативне відображення фінансових показників, які характеризують ліквідність, рентабельність, оборотність активів, платоспроможність, структуру витрат, обсяг доходів, рівень кредитної заборгованості та інші важливі аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства. Це дає можливість менеджменту своєчасно виявляти проблемні зони, наприклад, недоотримання прибутку, зростання дебіторської чи кредиторської заборгованості, перевищення витрат над запланованим бюджетом, що дозволяє оперативно реагувати на такі виклики.

Окрему увагу слід приділити тому, що аналітична частина системи забезпечує не лише фіксацію фактичних показників, а й дозволяє проводити фінансове прогнозування та моделювання альтернативних варіантів розвитку подій [2]. Це надзвичайно важливо для формування фінансової стратегії підприємства, оцінки ефективності інвестиційних проєктів, оптимізації витрат і підвищення загальної ефективності функціонування підприємства.

Обліково-аналітична система також сприяє забезпеченню прозорості

фінансової звітності, що є важливою умовою для залучення інвесторів, отримання кредитів, взаємодії з податковими та контролюючими органами [3]. Завдяки автоматизованим обліковим програмам, таким як BAS, SAP та інші, підприємство може значно скоротити час на підготовку фінансової звітності, зменшити вплив людського фактору та мінімізувати ризики помилок.

Як наголошує Висоцький Ю.Б., ще одним важливим аспектом є можливість здійснення внутрішнього контролю та аудитів на основі даних, які надає обліково-аналітична система [13]. Постійний моніторинг фінансових операцій дозволяє запобігати шахрайству, нецільовому використанню коштів, виявляти порушення фінансової дисципліни, що загалом сприяє зміцненню фінансової безпеки підприємства.

Крім того, обліково-аналітична система є інструментом стратегічного управління [9]. Вона дає змогу не лише аналізувати поточний стан справ, а й здійснювати ретроспективний аналіз фінансових результатів, виявляючи основні тенденції та закономірності. На основі цього аналізу керівництво може розробляти стратегічні плани розвитку підприємства, визначати пріоритетні напрями інвестування, шукати нові ринки збуту, адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Таким чином, обліково-аналітична система є не просто набором інструментів для ведення бухгалтерського обліку, а повноцінною платформою для інформаційної підтримки управлінських рішень. Її впровадження та постійне вдосконалення забезпечують високу якість фінансової інформації, що є запорукою стабільного функціонування та довгострокового успіху підприємства.

Гайдук І.С. зазначає, що ефективна обліково-аналітична система - це основа фінансової стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності підприємства [16]. Вона дозволяє не лише відображати минулі події, а й формувати майбутнє компанії, знижуючи рівень невизначеності та

підвищуючи якість управлінських рішень.

Оцінюючи ступінь важливості обліково-аналітичного забезпечення в СЕБ, слід сказати, що даний процес налічує у собі ряд функцій, які необхідні для коректного відображення СЕБ, зокрема це моніторинг фінансово-господарської діяльності, контроль за використанням ресурсів, оцінку інвестиційних ризиків, а також запобігання шахрайству та фінансовим зловживанням.

Графічне відображення функціонального набору обліково-аналітичного забезпечення, як інструменту управління СЕБ представлений на рис. 1.3.

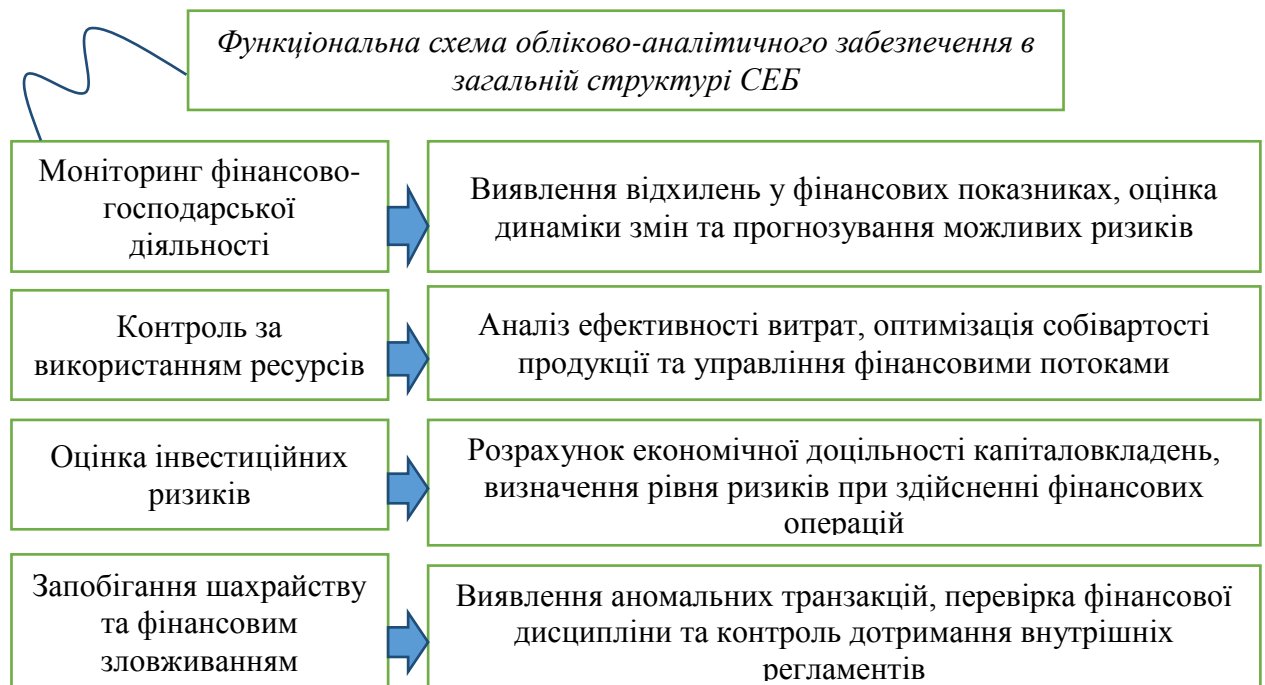

Рис. 1.3. Функціональний набір обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки

Джерело: сформовано автором

Розвинена система обліково-аналітичного забезпечення сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємства, підвищенню його прибутковості та конкурентоспроможності. Вона також відіграє важливу роль у запобіганні шахрайству, фінансовим махінаціям та неефективному використанню активів, що в свою чергу дозволяє підприємству мінімізувати ризики та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

На думку Захаревич М. «обліково-аналітичне забезпечення є одним із ключових інструментів управління економічною безпекою підприємства, оскільки воно забезпечує своєчасне отримання достовірної інформації для прийняття обґрунтованих рішень» [25].

Переконані, що вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення є необхідною умовою для забезпечення СЕБ. Його розвиток потребує системного підходу, що включає впровадження сучасних цифрових технологій, покращення методів аналітики та підвищення рівня внутрішнього контролю.

Штангрет А.М., Чорненька О.Б., Красілич І.О. наголошують, що обліково-аналітична система є джерелом інформації для побудови інтегральних показників рівня економічної безпеки, таких як коефіцієнт фінансової незалежності, платоспроможності, рентабельності капіталу тощо [50]. Ці показники дозволяють об'єктивно оцінити поточний рівень безпеки підприємства.

Аналітичні звіти, побудовані на основі даних облікової системи, формують інформаційно-аналітичне поле, необхідне для прийняття стратегічних рішень у межах управління ризиками, ресурсами, інвестиціями, персоналом тощо. У результаті зростає здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища, нейтралізувати загрози та використовувати можливості - що й складає суть економічної безпеки.

Таким чином, обліково-аналітична система є не лише інструментом управління фінансами, а й невід'ємною частиною механізму забезпечення економічної безпеки підприємства. Її впровадження та постійне вдосконалення - необхідна умова для ефективного функціонування підприємства в умовах сучасного ринкового середовища та зростання кількості ризиків і загроз.

1.3. Інформаційне середовище та індикатори ризиків як елементи обліково-аналітичного супроводу

У сучасних умовах бізнес-функціонування, що характеризується високою динамікою зовнішніх ризиків та внутрішньою інформаційною мультиплікацією, інформаційне середовище підприємства відіграє ключову роль у забезпеченні системи економічної безпеки. Надходження якісної, достовірної та своєчасної інформації дозволяє системі управління формувати адекватні рішення щодо попередження фінансових втрат і реагування на зовнішні загрози. Зазначимо, що об'єм та якість інформаційних потоків становлять основу для прийняття управлінських рішень у сфері економічної безпеки, а надлишок або дефіцит інформації негативно впливає на ефективність управління.

Цвігун І. А. переконаний, що ефективне інформаційне середовище повинно включати внутрішні та зовнішні потоки: фінансові звіти, бухгалтерський облік, аналітичні форми контролю, ринкові дані, індикатори загроз, нормативно-правові оновлення тощо [45].

Індикатори економічної безпеки – спеціальні метрики, що мають високу «чутливість» до критичних змін організації діяльності. Вони охоплюють сферу фінансової, технологічної, кадрової, інформаційної безпеки і використовують як сигнал про настання передкризового стану або небезпеки.

Науковці рекомендують застосовувати пороговий індикаторний підхід, де фактичні значення порівнюються з встановленими нормативними межами: у випадку перевищення порогу (наприклад, поточна ліквідність нижча 0,7 або рівень дебіторки надто високий) - система сигналізує про необхідність втручання [44]. Для цифрового середовища сучасних підприємств актуально створювати інтегровану систему індикаторів, що охоплює традиційні ризики (фінансова стійкість, дебіторська заборгованість) і нові загрози (кібербезпека, цифрові підсистеми, технологічні ризики [38].

Інформаційно-аналітична підсистема має охоплювати як структуровані дані бухгалтерії, так і неструктуровані зовнішні сигнали - ринкові тренди,

технологічні зміни, соцекономічні ризики. Інформація класифікується за стадіями ризик-менеджменту: ідентифікація, оцінка, реагування.

Для кожного напрямку розробляється набір індикаторів – коефіцієнт поточної ліквідності, оборотність запасів, рівень дебіторської заборгованості, показники кібератак, частка фіскальних ризиків тощо. Для кожного встановлюється поріг (наприклад, 0,5-0,7 або кількість днів обороту), перевищення якого є сигналом ризику. Після виявлення сигналу про критичне значення індикатора запускається модель реагування: може бути активація резервних фондів, контрольні перевірки, зміна внутрішніх політик або звернення до аналітичного відділу.

На рисунку 1.4 наведемо переваги та практичне значення інформаційного середовища та індикаторів ризиків як елементів обліково-аналітичного супроводу.

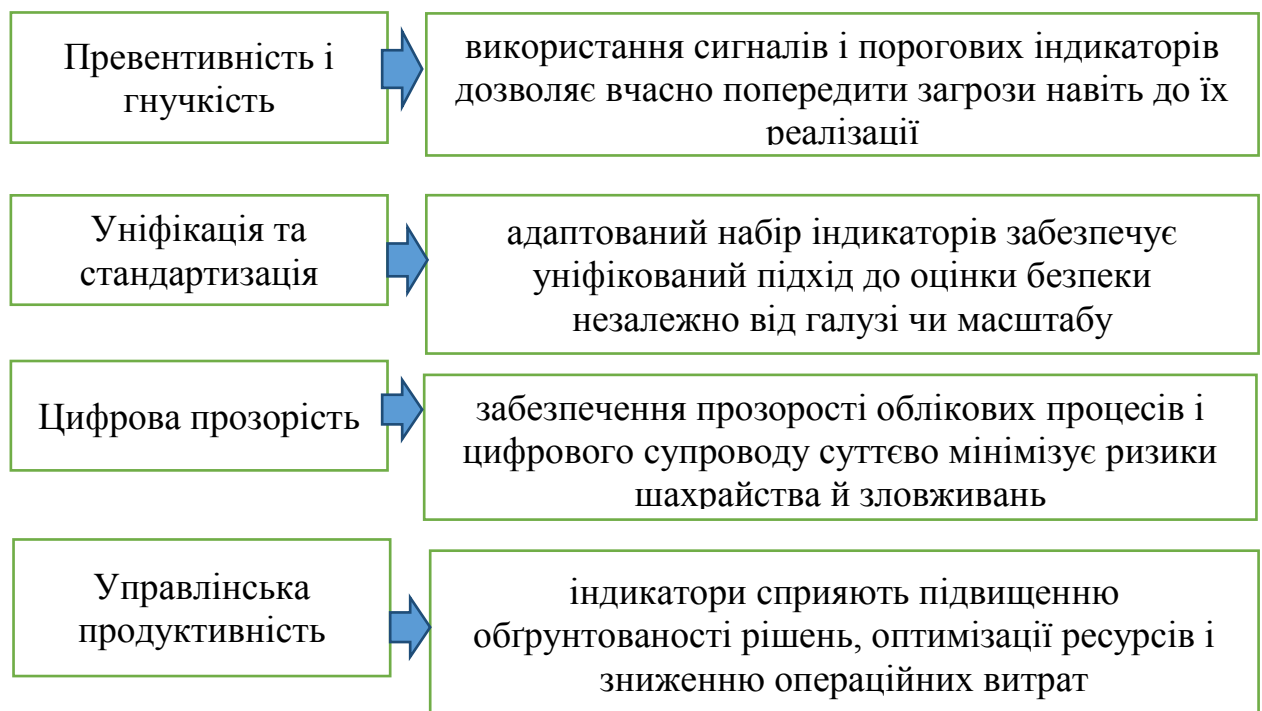

Рис. 1.4. Переваги та практична значення інформаційного середовища та індикаторів ризиків як елементів обліково-аналітичного супроводу
Джерело: сформовано автором

Інформаційне середовище та індикатори ризиків відіграють фундаментальну стратегічну роль в обліково-аналітичному забезпеченні

економічної безпеки підприємства. Система аналітичних сигналів, базована на порогових індикаторах, дозволяє моделювати реакції, автоматизувати контроль і своєчасно інформувати керівництво. В умовах діджиталізації та посилення регуляторного та фінансового тиску такі підходи стають критично необхідними для забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та адаптивності підприємства.

Відмітимо, що обліково-аналітична система управління ризиками підприємства є ключовим інструментом забезпечення стабільності та безпеки бізнес-процесів, а відповідно і забезпечення економічної безпеки підприємства. Пропонована базова модель обліково-аналітичної системи управління ризиками підприємства виступає фундаментом для формування цілісного механізму контролю, ідентифікації та оцінювання потенційних загроз (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Базова модель обліково-аналітичної системи
управління ризиками підприємства**

<i>Ціль моделі</i> - забезпечити своєчасне виявлення, оцінку та реагування на внутрішні та зовнішні ризики з використанням структурованої системи збору, аналізу й інтерпретації інформації	
Блоки	Характеристики
Інформаційного забезпечення	Джерела даних: бухгалтерські дані, фінансова звітність, операційні показники, зовнішні аналітичні огляди, нормативно-правова інформація. Вхідна інформація: первинні документи, індикатори ринкових і внутрішніх ризиків, сигнали аномалій.
Ідентифікації ризиків	Класифікація загроз (фінансові, виробничі, ринкові, інформаційні ін.). Виявлення індикаторів ризиків (коефіцієнт ліквідності, оборотність, дебіторська заборгованість тощо). Застосування чек-листів і систем раннього попередження.
Оцінки та ранжування ризиків	Кількісна оцінка (вірогідність × вплив). Матриця ризиків (Heat Map). Визначення пріоритетності впливу.
Формування рішень	Розробка сценаріїв реагування. Вибір стратегій: уникнення, мінімізація, перенесення, прийняття. Прогнозування наслідків.
Моніторингу та контролю	Постійне оновлення індикаторів. Автоматичні звіти та сповіщення. Перевірка ефективності прийнятих рішень.
Інформаційного зворотного	Вихідна аналітика для керівництва. Пропозиції щодо удосконалення політик безпеки.

зв'язку	Адаптація системи до змін середовища.
<i>Результат</i>	Зниження ймовірності фінансових втрат. Поліпшення якості управлінських рішень. Підвищення адаптивності підприємства в умовах ризику.

Джерело: сформовано автором

Вона охоплює комплекс інструментів збору, обробки та аналізу даних, що дозволяють оперативно виявляти ризики, визначати їх рівень впливу та прогнозувати можливі наслідки. Завдяки інтеграції облікової та аналітичної інформації система забезпечує об'єктивність оцінок і підвищує точність управлінських рішень. Вона дозволяє підприємству своєчасно реагувати на зміни кон'юнктури, зміцнювати фінансову стійкість, мінімізувати збитки та формувати стратегічну гнучкість.

Як відмічають Штангрет А.М., Караїм М.М. розвинена обліково-аналітична система управління ризиками створює передумови для побудови ефективної системи економічної безпеки та довгострокового розвитку підприємства [49]. Вона поєднує функції збору, обробки, аналізу й інтерпретації інформації, що дозволяє оперативно ідентифікувати ризики, оцінювати їх вплив та розробляти ефективні управлінські рішення. Така модель формує основу для створення гнучкої системи моніторингу та превентивного реагування, забезпечуючи високий рівень адаптивності та стійкості підприємства до непередбачуваних загроз.

Висновки до першого розділу

1. Визначено, що система економічної безпеки - це комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, які унеможливають проникнення зовнішніх загроз і сприяють захисту підприємства від внутрішніх ризиків.

2. Наголошено, що побудова ефективного алгоритму функціонування СЕБ дозволяє підприємству не лише захистити себе від можливих загроз, а й створити умови для динамічного розвитку, підвищення прибутковості та

формування стійкої ринкової позиції. Регулярний перегляд та вдосконалення системи відповідно до змін зовнішнього середовища є необхідною умовою її ефективності.

3. Встановлено, що розвинена система обліково-аналітичного забезпечення сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємства, підвищенню його прибутковості та конкурентоспроможності. Вона також відіграє важливу роль у запобіганні шахрайству, фінансовим махінаціям та неефективному використанню активів, що в свою чергу дозволяє підприємству мінімізувати ризики та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

4. Оцінюючи ступінь важливості обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки, слід сказати, що даний процес налічує у собі ряд функцій, які необхідні для коректного відображення СЕБ, зокрема це моніторинг фінансово-господарської діяльності, контроль за використанням ресурсів, оцінку інвестиційних ризиків, а також запобігання шахрайству та фінансовим зловживанням.

5. Інформаційне середовище та індикатори ризиків відіграють фундаментальну стратегічну роль в обліково-аналітичному забезпеченні економічної безпеки підприємства. Система аналітичних сигналів, базована на порогових індикаторах, дозволяє моделювати реакції, автоматизувати контроль і своєчасно інформувати керівництво. Наведено переваги та практичне значення інформаційного середовища та індикаторів ризиків як елементів обліково-аналітичного супроводу. Розроблено базову модель обліково-аналітичної системи управління ризиками підприємства.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ІНСТРО ГРУП» (далі ТОВ «ІНСТРО ГРУП»), код ЄДРПОУ 44463568 є зареєстрованим суб'єктом господарської діяльності з юридичною адресою у місті Дніпро. За основним КВЕДом 46.90 – неспеціалізована оптова торгівля, ТОВ реалізує широкий спектр товарів через оптову й роздрібну діяльність. Серед пріоритетних напрямів - посередництво у торгівлі будівельними матеріалами, меблями, електронікою, металопродукцією, текстилем, госптоварами, а також побутовою електротехнікою та оснащенням для будівництва й промисловості. Компанія активно співпрацює з державними установами та освітніми закладами, постачаючи, зокрема, канцтовари, господарські товари та кухонне приладдя, як засвідчує інформація тендерного реєстру.

Аналіз динаміки основних фінансових показників підприємства за 2020–2024 роки дозволяє виявити тенденції ефективності його діяльності, рівень витрат, прибутковості та рентабельності. Особливу увагу в цьому контексті заслуговують показники чистого доходу, валового прибутку, операційного результату, а також структури витрат. Оцінка зміни кожного з цих показників у відсотковому вираженні дає змогу зробити висновки щодо якості управлінських рішень та адаптації підприємства до змін ринкового середовища.

Протягом аналізованого періоду ТОВ демонструє значне зростання чистого доходу (додаток А) - на 150,2% у 2024 році порівняно з 2020 роком, що свідчить про активізацію господарської діяльності та розширення ринкових позицій. Водночас суттєво зросли й витрати, особливо витрати на

збут (19040%) та собівартість реалізованої продукції (177,03%), що дещо знижує ефективність прибуткового зростання. Попри це, чистий прибуток збільшився у 19,8 разів, що підтверджує загальну фінансову стабілізацію.

Зростання валового прибутку на 109,09% свідчить про поступове відновлення маржинальності продукції. Проте динаміка рентабельності є нерівномірною, що вказує на потребу в оптимізації витратної частини. Зниження адміністративних витрат на 20,2% демонструє успішність заходів із раціоналізації внутрішніх процесів. У цілому, підприємство ефективно адаптується до змін, однак потребує подальшого контролю над витратами й стратегічного планування витрат на збут та фінансування інвестицій.

Аналіз показників структури капіталу підприємства за 2020-2024 рр. дозволяє зробити висновки про зміну фінансової стійкості та рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування в динаміці (рис. 2.1).

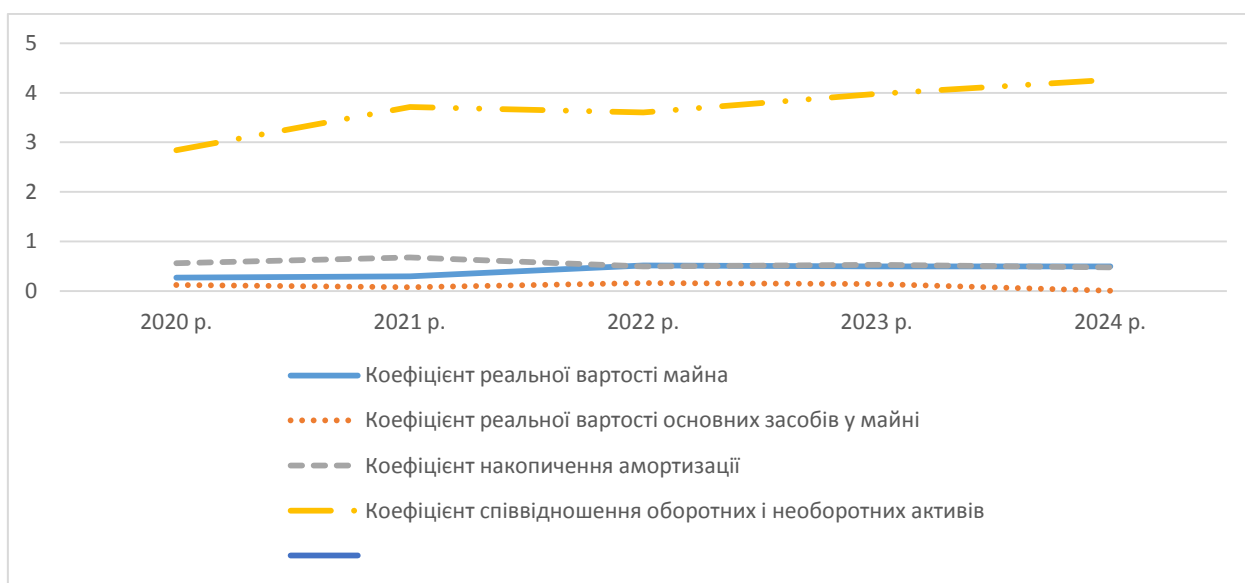

Рис. 2.1. Показники структури капіталу ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Позитивною тенденцією є те, що коефіцієнт автономії протягом усього періоду залишається вищим за нормативне значення $>0,5$, що свідчить про відносно високий рівень фінансової незалежності підприємства від зовнішніх кредиторів. Проте його значення зменшилося з 0,75 у 2020 році до 0,65 у 2024 році (тобто на 13,72%), що сигналізує про певне зниження частки

власного капіталу у загальній структурі джерел фінансування та потенційне зростання залежності від позикових коштів. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу протягом аналізованого періоду коливався, але в 2024 році становив 0,35, що відповідає нормативу ($<0,5$). Однак порівняно з 2020 роком його значення зросло на 41,93%, що є тривожним сигналом, адже це означає збільшення питомої ваги зобов'язань у загальній сумі джерел фінансування. Таке зростання потенційно посилює ризики втрати фінансової стабільності в разі несприятливих зовнішніх факторів.

Коефіцієнт фінансування, який характеризує співвідношення власного і залученого капіталу, знизився із 3,06 у 2020 році до 1,86 у 2024 році (на 39,21%), що вказує на зменшення фінансової незалежності підприємства. Хоча цей показник залишається вищим за норматив (>1), зменшення його значення свідчить про поступове збільшення участі позикових коштів у фінансуванні діяльності. У свою чергу, коефіцієнт фінансового ризику, який є оберненим до коефіцієнта фінансування, за аналізований період зріс із 0,33 до 0,54, що на 64,5% більше порівняно з 2020 роком. Щодо коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів, його значення впродовж усіх п'яти років залишалося стабільним - 1,00, з незначним зниженням до 0,99 у 2023 році. Це свідчить про відсутність динаміки в напрямку скорочення довгострокових зобов'язань, тобто підприємство не демонструє реальної тенденції до зменшення залежності від довгострокового боргового капіталу.

Аналіз показників майнової структури підприємства за 2020–2024 роки свідчить про неоднозначні тенденції у зміні окремих складових активів (рис.2.2). Коефіцієнт реальної вартості майна збільшився на 30,91% порівняно з 2020 роком, що свідчить про покращення майнової бази підприємства, ймовірно, завдяки переоцінці або збільшенню вартості активів. Водночас коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні суттєво знизився і у 2024 році становить лише 0,01, що свідчить про значне зношення основних засобів або недостатнє їх оновлення протягом періоду. Зменшення

коефіцієнта накопичення амортизації до 0,48 у 2024 році (на 14,41% менше, ніж у 2020 році) також вказує на уповільнення процесу амортизації чи зниження зносу основних засобів.

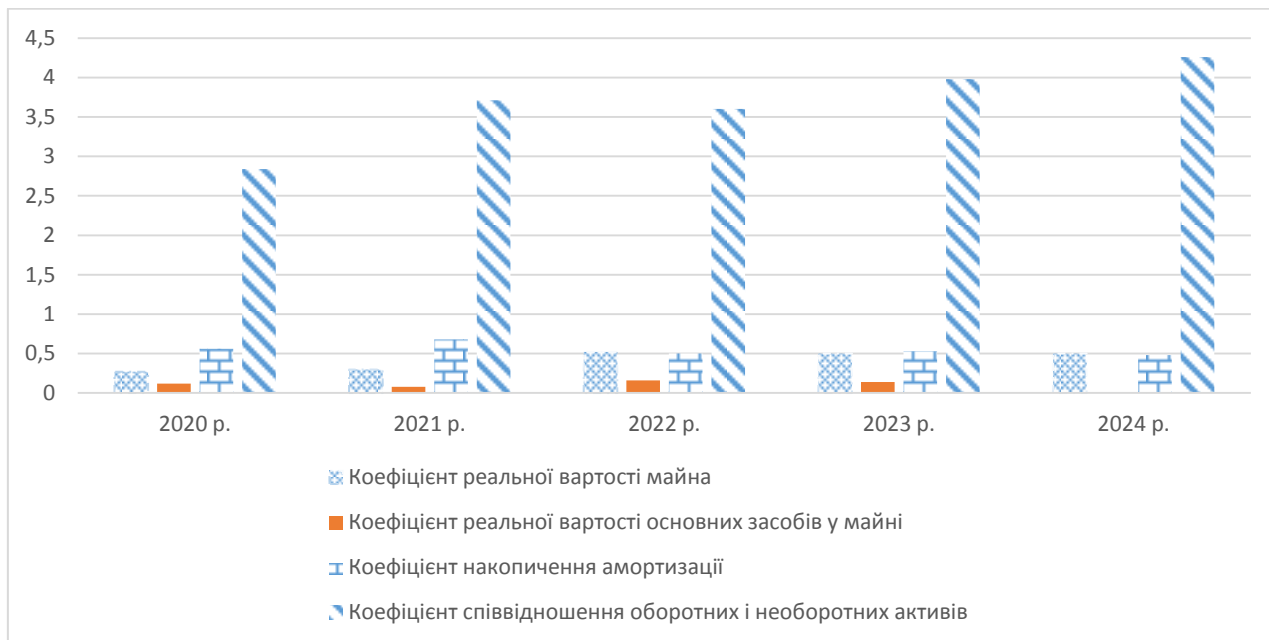

Рис. 2.2. Показники стану основного капіталу ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Позитивним моментом є суттєве зростання коефіцієнта співвідношення оборотних і необоротних активів - на 49,95% порівняно з 2020 роком. Це свідчить про збільшення питомої ваги ліквідних оборотних активів у структурі майна, що може покращувати фінансову гнучкість підприємства, забезпечуючи його здатність оперативно реагувати на поточні фінансові потреби. Водночас занадто високий рівень цього показника може свідчити про недостатню інвестиційну активність у довгострокові активи, що потенційно обмежує розвиток та модернізацію підприємства у перспективі.

Аналіз показників ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів підприємства за 2020-2024 роки свідчить про суттєве покращення його фінансової спроможності та ефективності використання активів. Значне зростання високоліквідних активів (у 11,4 рази) при одночасному збільшенні найбільш строків зобов'язань майже вдвічі свідчить про покращення готовності підприємства виконувати свої

короткострокові зобов'язання. Показники платоспроможності, зокрема коефіцієнти абсолютної ліквідності та проміжного покриття, також демонструють позитивну динаміку, вказуючи на зростання здатності підприємства швидко покривати короткострокові зобов'язання. Разом з тим коефіцієнт загальної ліквідності дещо знизився порівняно з 2020 роком, що свідчить про певне збільшення частки низьколіквідних активів у структурі оборотних активів. Оборотність оборотних активів залишається на прийнятному рівні, незважаючи на деяке коливання, що разом із скороченням тривалості одного обороту до 370 днів свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів підприємства у виробничому циклі. Загалом, динаміка фінансових показників свідчить про зміцнення ліквідності та платоспроможності підприємства, що позитивно впливає на його економічну стійкість та здатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання (додаток Б).

Комплексна оцінка фінансового стану ТОВ «ІНСТРО ГРУП» за 2020–2024 роки свідчить про поступове зміцнення фінансової стійкості підприємства та покращення його фінансових результатів у 2024 році (додаток В). Інтегрований показник фінансового стану зріс з 6,56 у 2020 році до 8,28 у 2024 році, що забезпечило повернення підприємства до рейтингової категорії «А», яка свідчить про високий рівень фінансової стабільності. Найбільш стабільними залишались показники ліквідності та фінансової незалежності, які протягом усього періоду мали найвищі рейтингові оцінки, що підтверджує здатність підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання та підтримувати оптимальну структуру капіталу.

Водночас у 2022-2023 роках спостерігалось суттєве погіршення рентабельності, однак у 2024 році рентабельність продажу, активів і капіталу зросла до найвищих значень за період, що свідчить про ефективне використання ресурсів та відновлення прибутковості. Загалом, ТОВ «ІНСТРО ГРУП» демонструє позитивну динаміку в розвитку фінансового

потенціалу, хоча потребує подальшого контролю за ефективністю оборотності активів і збереженням високого рівня рентабельності.

Проведемо SWOT-аналіз ТОВ «ІНСТРО ГРУП» за допомогою табл.2.1.

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - Великий перелік видів діяльності (широка диверсифікація) - Наявність досвіду в оптовій та роздрібній торгівлі - Наявність власної логістики та складського господарства - Досвід в e-commerce (інтернет-торгівля, кур'єрські послуги) - Потенціал виробництва (пластмаса, картон, електроустаткування) 	<ul style="list-style-type: none"> - Високий рівень операційної складності через багатогалузевість - Низький статутний капітал (95 019 грн) - Залежність від зовнішніх постачальників - Нестача інформації про кадровий потенціал і технічну базу - Можлива фрагментарність управління через широкий спектр діяльності
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - Зростання попиту на онлайн-торгівлю та логістику - Державні програми підтримки малого бізнесу - Розширення будівельного сектору та державні інфраструктурні проекти - Можливість залучення іноземних інвесторів - Автоматизація та цифровізація бізнес-процесів 	<ul style="list-style-type: none"> - Посилення конкуренції на ринку e-commerce та будівельних послуг - Зростання цін на енергоносії, логістику, сировину - Нестабільна економічна ситуація в країні (інфляція, валютні ризики) - Висока залежність від транспортно-логістичних ланцюгів - Регуляторні зміни у сфері податкового навантаження

Таким чином, ТОВ «ІНСТРО ГРУП» доцільно зосередитись на підвищенні управлінської централізації, формуванні стратегічного кадрового резерву, зміцненні фінансової стійкості та нарощуванні інноваційного потенціалу задля ефективної протидії зовнішнім ризикам і забезпечення довгострокової економічної безпеки.

2.2. Опис функціонування служби економічної безпеки підприємства та оцінювання її ефективності за окремими складовими

У ТОВ «ІНСТРО ГРУП» в процесі дослідження встановлено, що відсутній спеціалізований підрозділ аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Разом з тим, функції з аналітичної роботи у сфері економічної безпеки розподілені між кількома структурними одиницями та посадовими особами.

Зокрема, керівництво компанії, бухгалтерська служба, відділ логістики, відділ закупівель і технічні спеціалісти здійснюють поточний аналіз фінансових показників, оцінку ризиків контрагентів, контроль за виконанням договорів, а також відслідковують зміни у зовнішньому середовищі, які можуть вплинути на діяльність підприємства. Таким чином, забезпечення фінансово-економічної безпеки має децентралізований характер і є спільною відповідальністю всього управлінського апарату ТОВ «ІНСТРО ГРУП».

Такий підхід дозволяє оперативно реагувати на загрози, однак у перспективі доцільним є створення окремого підрозділу або введення посади аналітика з питань економічної безпеки, що сприятиме підвищенню системності, точності оцінки ризиків і якості управлінських рішень.

Функції, що стосуються економічної безпеки, розподілені між різними підрозділами та фахівцями компанії відповідно до їх посадових обов'язків. Зокрема:

- Фінансові ризики та контроль за фінансовими потоками перебувають у компетенції головного бухгалтера та керівника підприємства.
- Юридичні ризики (укладення контрактів, претензійна робота) контролюються юрисконсультом або за потреби - зовнішніми юридичними радниками.
- Інформаційна безпека, зокрема збереження комерційної та службової інформації, забезпечується адміністративними заходами,

включаючи внутрішні накази, політики конфіденційності та обмежений доступ до даних.

– Кадрова безпека реалізується через ретельний підбір персоналу, укладання трудових договорів та моніторинг дисципліни праці.

Таким чином, ТОВ «ІНСТРО ГРУП» функціонує за децентралізованою моделлю управління економічною безпекою, яка покладається на колективну відповідальність усіх працівників підприємства.

Для оцінки ефективності забезпечення економічної безпеки доцільно провести аналіз за ключовими складовими: фінансова, кадрова, техніко-технологічна, юридична, інформаційна та інші.

Фінансова складова. Фінансова стабільність підприємства забезпечується на основі раціонального управління коштами, контролю за дебіторською заборгованістю та регулярного фінансового аналізу. У підприємстві ведеться аналітичний облік доходів і витрат, проводиться оцінка платоспроможності та прибутковості, що дозволяє оперативно реагувати на фінансові загрози. У 2022-2024 роках підприємство знизило рівень дебіторської заборгованості на 12%, збільшило платоспроможність за рахунок оптимізації витрат і відмови від ризикових контрагентів. Це свідчить про ефективну роботу служби щодо мінімізації фінансових втрат.

Кадрова складова. Кадрова політика підприємства зорієнтована на формування надійного та професійного колективу. Важливим аспектом є високий рівень довіри між працівниками, чітке визначення функціональних обов'язків, а також мотиваційні механізми, що сприяють підвищенню лояльності персоналу. Проводиться ретельний відбір персоналу, періодичне оцінювання доброчесності, впроваджено інструкції щодо конфлікту інтересів. У 2023 році внутрішні перевірки виявили 2 випадки несанкціонованого доступу до комерційної інформації, які були оперативно нейтралізовані.

Техніко-технологічна складова. ТОВ «ІНСТРО ГРУП» застосовує

сучасні технології у своїй діяльності, що зменшує ризики збоїв у виконанні проектів та забезпечує високий рівень якості робіт. Підтримується технічний стан обладнання, проводяться планові перевірки та модернізація програмного забезпечення. Використовується система контролю доступу до будівельного обладнання, впроваджені заходи контролю за використанням ресурсів, що зменшило втрати матеріалів на 9% за рік.

Юридична складова. Юридична безпека забезпечується через правовий супровід господарської діяльності, належне оформлення договірних відносин, своєчасне реагування на порушення прав компанії. Суттєвих юридичних спорів за останні роки не зафіксовано, що свідчить про ефективність чинних правових механізмів захисту. Завдяки залученню юристів до аналізу договорів та тендерної документації підприємство уникло щонайменше 5 потенційно збиткових контрактів протягом 2024 року.

Інформаційна складова. Підприємство дотримується політики конфіденційності та захисту внутрішньої інформації. Встановлено обмеження доступу до комерційно чутливих даних. Застосовуються паролі, резервне копіювання та інші інструменти для запобігання втраті даних. Було впроваджено систему резервного копіювання, обмежено доступ до конфіденційної інформації, організовано щоквартальні аудитні перевірки систем безпеки. Відсутність випадків витоку даних підтверджує результативність заходів.

З метою наочного відображення результатів оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП» побудовано діаграму (рис. 2.3), на якій радіус-вектори ілюструють показники рівня окремих складових фінансово-економічної безпеки підприємства.

У загальному підсумку, найвищий рівень продемонстровано за інтелектуальною складовою (1,00), що може свідчити про наявність кваліфікованого управлінського персоналу, високий рівень корпоративної культури або ефективне управління знаннями на підприємстві. Відносно

високі значення мають екологічна (0,88), техніко-технологічна та політико-правова (по 0,75) складові. Це свідчить про належну увагу до дотримання екологічних норм, відповідність технічного оснащення сучасним вимогам, а також про правову захищеність діяльності підприємства, зокрема у сфері дотримання законодавства та ведення договірної роботи.

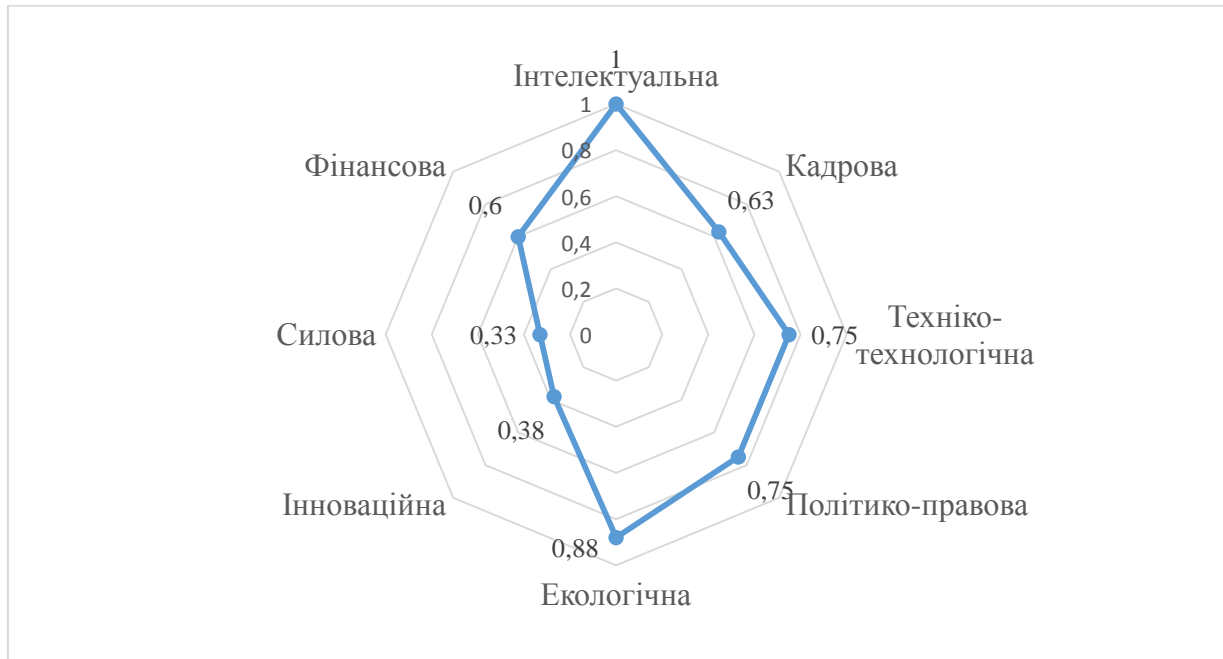

Рис. 2.3. Діаграма відносної оцінки рівня економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Водночас низькі показники мають інноваційна (0,38), силова (0,33), фінансова (0,60) та кадрова (0,63) складові. Особливе занепокоєння викликають саме інноваційна й силова безпека. Низький рівень інноваційної безпеки свідчить про обмежене впровадження новітніх технологій та слабкий потенціал до адаптації в умовах динамічного зовнішнього середовища. Силова складова, що характеризує рівень захисту матеріальних і нематеріальних активів (зокрема, інформаційної безпеки), також потребує невідкладної уваги. Показник фінансової безпеки (0,60) вказує на певні ризики, пов'язані з фінансовою стійкістю підприємства, платоспроможністю або ефективністю фінансового управління. Водночас кадрова безпека (0,63) демонструє, що є певні прогалини у формуванні стабільного, мотивованого

та кваліфікованого персоналу.

Отже, пелюсткова діаграма виявила як сильні, так і вразливі сторони в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП». Для досягнення високого рівня інтегральної безпеки необхідно зосередити управлінські зусилля на покращенні кадрової, фінансової, інноваційної та силової складових. Це дозволить створити більш збалансовану систему захисту інтересів підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Попри відсутність формалізованої служби економічної безпеки, в ТОВ «ІНСТРО ГРУП» реалізується система заходів, що в сукупності сприяє зниженню ризиків та забезпечує відносну стійкість до деструктивних впливів. Перевагою такої моделі є її гнучкість і економічність. Проте вона має й обмеження - зокрема, відсутність спеціалізованого аналітичного контролю за загрозами, недостатня координація між підрозділами та обмеженість у прогнозуванні ризиків.

Таким чином, економічна безпека ТОВ «ІНСТРО ГРУП» підтримується завдяки розподілу відповідних функцій між співробітниками компанії, хоча формально служба економічної безпеки не створена. Для підвищення ефективності управління ризиками доцільно у перспективі створити невеликий аналітичний відділ або визначити відповідального фахівця з координації заходів економічної безпеки. Це дозволить сформувати системний підхід до управління ризиками, вдосконалити моніторинг зовнішнього середовища та забезпечити стратегічну стійкість підприємства в довгостроковій перспективі.

2.3. Оцінка ефективності та виявлення недоліків обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки на підприємстві

Фінансово-економічна безпека підприємства - це стан захищеності його

фінансових, матеріальних, кадрових та інформаційних ресурсів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Однією з ключових умов забезпечення такого стану є організація ефективного обліково-аналітичного забезпечення, яке має забезпечувати обґрунтованість управлінських рішень, своєчасне виявлення загроз, оптимізацію фінансових потоків і збереження майнового потенціалу.

ТОВ «ІНСТРО ГРУП» організовано таку систему обліку та аналізу, яка дозволяє контролювати витрати на проекти, дебіторську заборгованість, рух матеріалів, ефективність використання трудових ресурсів та оцінювати рентабельність діяльності в умовах конкуренції та високої інфляційної волатильності. На підприємстві облік ведеться з використанням сучасного програмного забезпечення, BAS платформ, яка дозволяє автоматизувати: облік матеріальних ресурсів (обладнання, комплектуючі); заробітну плату та нарахування за договорами підряду; розрахунки з контрагентами; фінансові результати кожного проекту.

Аналітична система ТОВ «ІНСТРО ГРУП» спрямована на: виявлення причин відхилень фактичних показників від планових; оцінку рентабельності різних напрямків діяльності; аналіз динаміки витрат на матеріали, паливо, підрядні роботи; прогнозування грошових потоків і ліквідності.

ТОВ «ІНСТРО ГРУП» для підвищення ефективності управління впроваджено блоковий підхід до аналізу, зокрема (табл.2.3):

Таблиця 2.3

Блоковий підхід до економічного аналізу в ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Блок	Аналітичні показники	Ризики
Фінансовий	Рентабельність продажів, оборотність активів, коефіцієнти ліквідності	Зниження платоспроможності, накопичення боргів
Виробничий	Фактичні витрати на монтаж VS кошторисні	Перевитрати, втрата прибутку
Кадровий	Продуктивність праці, плинність кадрів	Втрата досвіду, перевантаження персоналу
Комерційний	Структура замовлень, ефективність цінової	Недоотримання доходів, зниження

	політики	конкурентоспроможності
--	----------	------------------------

У рамках зміцнення фінансово-економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП» доцільно створити інтегровану інформаційну систему, яка: поєднує облікову, аналітичну та управлінську інформацію; дозволяє керівництву в реальному часі отримувати звіти за основними фінансовими та економічними показниками; забезпечує контроль за використанням ресурсів і виконанням бюджетів; формує прогнози щодо ризиків на основі динаміки ключових індикаторів.

Ефективна організація обліково-аналітичного забезпечення є ключовим інструментом захисту фінансово-економічних інтересів ТОВ «ІНСТРО ГРУП». В умовах нестабільного ринку, зростання витрат на матеріали і конкуренції за замовника, здатність підприємства оперативно аналізувати власну діяльність і реагувати на відхилення стає вирішальним фактором його стабільності.

Аналітична діяльність є ключовим елементом забезпечення фінансово-економічної безпеки будь-якого підприємства, зокрема ТОВ «ІНСТРО ГРУП». Вона дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні загрози, оцінити рівень фінансової стабільності, виявити слабкі місця в управлінні ресурсами та оперативно реагувати на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі.

Основними завданнями аналітичної роботи є: виявлення ознак фінансової нестабільності; оцінка ефективності використання майнових, фінансових та трудових ресурсів; виявлення внутрішніх резервів для зниження витрат; аналіз кредитоспроможності та платоспроможності; прогнозування фінансових ризиків; розробка антикризових заходів; контроль за дотриманням фінансової дисципліни та нормативів.

Аналітична діяльність ТОВ «ІНСТРО ГРУП» охоплює такі напрямки:

1. Фінансовий аналіз. Включає аналіз: динаміки доходів та витрат; прибутковості діяльності; ліквідності та платоспроможності; структури капіталу та рентабельності активів. Наприклад, у 2022–2024 роках ТОВ

«ІНСТРО ГРУП» продемонструвало тенденцію до відновлення чистого прибутку після збиткового 2023 року, що свідчить про здатність підприємства адаптуватися до кризових змін.

2. Аналіз зовнішнього середовища. ТОВ «ІНСТРО ГРУП» постійно відстежує кон'юнктуру ринку, конкурентне середовище, зміни у податковому законодавстві та економічні коливання. Це дозволяє заздалегідь готуватися до змін, які можуть негативно вплинути на діяльність.

3. Аналіз внутрішнього середовища. Проводиться оцінка продуктивності праці, рівня витрат на одиницю продукції, ефективності логістичних рішень, стану основних засобів тощо. Особлива увага приділяється витратам, зокрема у процесі виконання монтажних, ремонтних і логістичних робіт.

4. Ризик-аналіз. Аналітична служба підприємства формує матрицю ризиків (додаток Д), що включає імовірність і наслідки ризиків, таких як: зрив постачань; коливання цін на матеріали; валютні ризики; збої в логістиці; податкові перевірки тощо.

У ТОВ «ІНСТРО ГРУП» для реалізації аналітичної функції використовуються наступні методи:

- коефіцієнтний аналіз - оцінка фінансових коефіцієнтів (ліквідності, рентабельності, оборотності активів).
- SWOT-аналіз виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз.
- факторний аналіз - визначення впливу окремих чинників на кінцеві показники.

Для реалізації аналітичної роботи підприємство використовує: бухгалтерські дані, сформовані в BAS; звіти відділу продажу, логістики, постачання; зовнішні джерела інформації (держстат, ДПС, фінансові агрегатори); внутрішні управлінські звіти.

Результати аналітичної роботи дозволяють: забезпечити своєчасну

адаптацію до ринкових умов; оптимізувати витрати і підвищити прибутковість; мінімізувати вплив зовнішніх і внутрішніх загроз; приймати обґрунтовані управлінські рішення на всіх рівнях; забезпечити стратегічну стійкість підприємства.

Поряд з цим має місце спектр недоліків, зокрема це недостатній рівень деталізації обліку за напрями діяльності. Відсутність інтеграції з управлінськими модулями (наприклад, планування витрат, бюджетування). Застаріле програмне забезпечення або його обмежена функціональність. Неактуальність облікової політики – невідповідність сучасним умовам ведення бізнесу.

Для більш зручного сприйняття, так званих, виявлених «слабких місць» в діяльності господарства, пропонуємо узагальнений табличний варіант зазначеного вище матеріалу (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Сформовані недоліки облікової системи та фінансового аналізу
ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

№ п/п	Сфера	Недолік	Наслідки
1	Облік витрат	Недостатня деталізація обліку за культурами/ділянками	Неможливість точного визначення собівартості кожного виду продукції
2	Програмне забезпечення	Застаріле або обмежене функціоналом	Ускладнення обробки даних, висока ймовірність помилок
3	Управлінський облік	Відсутність інтеграції з бюджетуванням та аналізом	Складнощі з плануванням та контролем витрат
4	Фінансовий аналіз	Аналіз проводиться нерегулярно та поверхнево	Зниження якості управлінських рішень
5	Аналітика	Відсутність прогнозного та сценарного аналізу	Непідготовленість до змін у ринку чи кліматичних умовах
6	Заборгованість	Відсутній контроль за оборотністю дебіторської/кредиторської заборгованості	Погіршення ліквідності підприємства

Джерело: сформовано автором

Проведений аналіз обліково-аналітичної діяльності ТОВ «ІНСТРО ГРУП» дозволяє зробити висновок, що облікова система та система

фінансового аналізу на підприємстві мають як певні сильні сторони, так і суттєві недоліки. Основні проблеми стосуються недостатньої аналітичності обліку, застарілого програмного забезпечення, відсутності інтеграції з управлінськими модулями. Фінансовий аналіз проводиться нерегулярно, без використання повного спектру методів, що знижує його ефективність як інструменту управління.

Основним недоліком, який було виявлено – це відсутність достатнього рівня ведення аналітичного обліку за розрахунками з покупцями і замовниками, оскільки виручка від реалізації продукції становить найбільшу питому вагу чистого прибутку, вважаємо, що порядок і контроль такого обліку має бути удосконалений та доведений до оптимального рівня.

Обліково-аналітична робота в системі економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП» є критично важливою функцією управління, яка дозволяє виявляти ризики, реагувати на загрози та забезпечувати стабільне функціонування підприємства в умовах динамічного ринку. Постійне вдосконалення аналітичного інструментарію та своєчасне використання аналітичної інформації значною мірою визначають рівень захищеності компанії від економічних викликів.

Висновки до другого розділу

1. Комплексна оцінка фінансового стану ТОВ «ІНСТРО ГРУП» за 2020–2024 роки свідчить про поступове зміцнення фінансової стійкості підприємства та покращення його фінансових результатів у 2024 році. Інтегрований показник фінансового стану зріс з 6,56 у 2020 році до 8,28 у 2024 році, що забезпечило повернення підприємства до рейтингової категорії «А», яка свідчить про високий рівень фінансової стабільності. Найбільш стабільними залишались показники ліквідності та фінансової незалежності, які протягом усього періоду мали найвищі рейтингові оцінки, що

підтверджує здатність підприємства вчасно виконувати свої зобов'язання та підтримувати оптимальну структуру капіталу.

2. У ТОВ «ІНСТРО ГРУП» в процесі дослідження встановлено, що відсутній спеціалізований підрозділ аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Разом з тим, функції з аналітичної роботи у сфері економічної безпеки розподілені між кількома структурними одиницями та посадовими особами. Таким чином, ТОВ «ІНСТРО ГРУП» функціонує за децентралізованою моделлю управління економічною безпекою, яка покладається на колективну відповідальність усіх працівників підприємства.

3. За допомогою пелюсткової діаграми виявлено як сильні, так і вразливі сторони в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки ТОВ «ІНСТРО ГРУП». Для досягнення високого рівня інтегральної безпеки необхідно зосередити управлінські зусилля на покращенні кадрової, фінансової, інноваційної та силової складових. Це дозволить створити більш збалансовану систему захисту інтересів підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

4. Встановлено, що в ТОВ «ІНСТРО ГРУП» організовано таку систему обліку та аналізу, яка дозволяє контролювати витрати на проекти, дебіторську заборгованість, рух матеріалів, ефективність використання трудових ресурсів та оцінювати рентабельність діяльності в умовах конкуренції та високої інфляційної волатильності. Аналітична система ТОВ «ІНСТРО ГРУП» спрямована на: виявлення причин відхилень фактичних показників від планових; оцінку рентабельності різних напрямків діяльності; аналіз динаміки витрат на матеріали, паливо, підрядні роботи; прогнозування грошових потоків і ліквідності.

5. Аналітична діяльність ТОВ «ІНСТРО ГРУП» охоплює такі напрямки: фінансовий аналіз, який включає аналіз: динаміки доходів та витрат; прибутковості діяльності; ліквідності та платоспроможності;

структури капіталу та рентабельності активів; аналіз зовнішнього середовища, ТОВ «ІНСТРО ГРУП» постійно відстежує кон'юнктуру ринку, конкурентне середовище, зміни у податковому законодавстві та економічні коливання, що дозволяє заздалегідь готуватися до змін, які можуть негативно вплинути на діяльність; аналіз внутрішнього середовища, проводиться оцінка продуктивності праці, рівня витрат на одиницю продукції, ефективності логістичних рішень, стану основних засобів тощо; ризик-аналіз, аналітична служба підприємства формує матрицю ризиків, що включає імовірність і наслідки ризиків, таких як: зрив поставчань; коливання цін на матеріали; валютні ризики; збої в логістиці; податкові перевірки тощо.

6. Проведений аналіз обліково-аналітичної діяльності ТОВ «ІНСТРО ГРУП» дозволяє зробити висновок, що облікова система та система фінансового аналізу на підприємстві мають як певні сильні сторони, так і суттєві недоліки. Основні проблеми стосуються недостатньої аналітичності обліку, застарілого програмного забезпечення, відсутності інтеграції з управлінськими модулями. Фінансовий аналіз проводиться нерегулярно, без використання повного спектру методів, що знижує його ефективність як інструменту управління.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Оптимізація обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства

В умовах постійної турбулентності економічного середовища та воєнно-політичної нестабільності питання забезпечення економічної безпеки підприємства набуває особливої актуальності. Одним з ключових інструментів реалізації управлінських рішень спрямованих на підвищення стійкості підприємства до внутрішніх і зовнішніх загроз, є ефективне обліково-аналітичне забезпечення. Його оптимізація дозволяє сформувати об'єктивну інформаційну базу для оцінки ризиків, прогнозування кризових сценаріїв та прийняття обґрунтованих стратегічних рішень.

Оптимізація обліково-аналітичного забезпечення передбачає вдосконалення наступних компонентів:

- методичного (вибір найбільш релевантних підходів до оцінки показників, коректність методів аналітики);
- організаційного (розподіл відповідальності між підрозділами, впровадження автоматизованих систем);
- технічного (застосування програмного забезпечення BAS, ERP-систем тощо);
- кадрового (підвищення кваліфікації бухгалтерів, аналітиків, внутрішніх аудиторів);
- комунікаційного (налагодження зв'язків між обліковими й аналітичними службами, керівництвом, аудиторами, зовнішніми контрагентами).

Формування інтегрованої інформаційної бази дозволяє[40]:

- своєчасне виявлення ознаки фінансової дестабілізації;
- фіксувати фінансові махінації або викривлення звітності;
- аналізувати зовнішні загрози через аналітичні індикатори;
- моделювати наслідки альтернативних управлінських рішень;
- забезпечити відповідність вимогам контролюючих органів (податкових, аудиторських тощо).

Наявність достовірної та повної аналітичної інформації підвищує рівень прозорості діяльності підприємства, зменшує ризик неправильного стратегічного планування та мінімізує ймовірність потрапляння в кризу.

Відмітимо, що недостатня системність у використанні обліково-аналітичних даних ускладнює своєчасне реагування на фінансові загрози. Запропоновані оптимізаційні заходи охоплюють такі напрями (рис. 3.1):

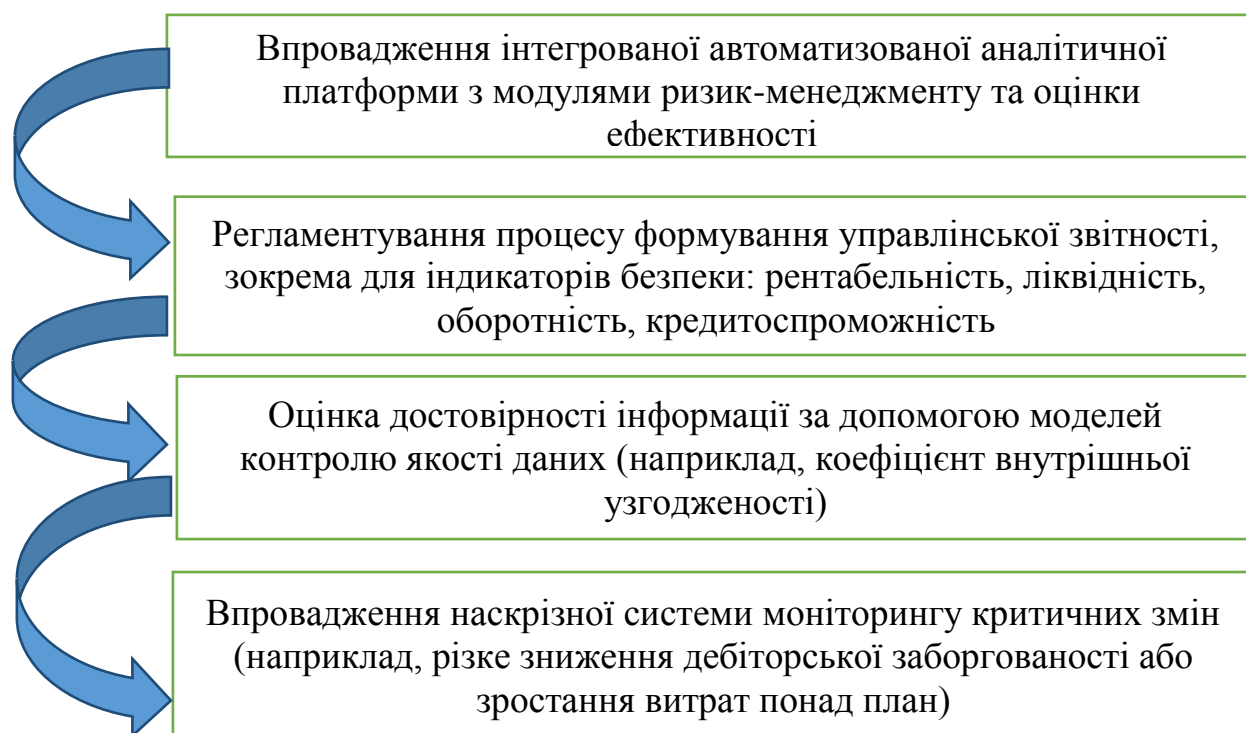

Рис. 3.1. Заходи щодо оптимізації обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства

Джерело: сформовано автором

Для прикладу, при розрахунку індексу економічної безпеки може

застосовуватися інтегральна формула. При падінні індексу економічної безпеки нижче певного порогового значення (наприклад, 0,6 із 1) ініціюється автоматичне антикризове реагування – коригування плану закупівель, перегляд кредитної політики тощо.

Здійснення вищенаведених заходів дозволяє досягти:

- підвищення якісного рівня управлінських рішень;
- зниження ризику прийняття рішень на основі недостовірної інформації;
- забезпечення оперативного контролю за ключовими показниками;
- зміцнення фінансової стійкості підприємства;
- зростання інвестиційної привабливості.

Як вже зазначалось вище, система економічної безпеки підприємства тісно пов'язана з якістю та ефективністю його обліково-аналітичного забезпечення. У сучасних умовах високої конкуренції, динамічних змін на аграрному ринку, коливання цін на сировину й продукцію, а також впливу природно-кліматичних ризиків, функція обліку вже не обмежується лише фіксацією господарських операцій. Сучасна обліково-аналітична система має виконувати стратегічну роль, а саме бути джерелом оперативної, точної та релевантної інформації для виявлення потенційних загроз економічній безпеці підприємства.

Завдяки інтеграції бухгалтерського, податкового та управлінського обліку з аналітичними інструментами, підприємство отримує можливість не лише об'єктивно оцінювати свій фінансовий стан, а й прогнозувати майбутні ризики, оптимізувати витрати, запобігати фінансовим втратам і ухвалювати виважені управлінські рішення [43]. Обліково-аналітичне забезпечення стає критично важливим елементом системи раннього попередження загроз, включаючи зниження рентабельності, дефіцит обігових коштів, неефективне використання ресурсів та порушення фінансової стійкості.

Раціонально організована система обліку й аналітики дає змогу виявляти потенційні загрози, оцінювати ступінь їх впливу на діяльність підприємства, прогнозувати можливі наслідки та розробляти ефективні механізми реагування [37]. Водночас традиційні методи ведення обліку часто не відповідають сучасним вимогам управління ризиками й економічною безпекою, що зумовлює потребу в удосконаленні підходів до обліково-аналітичного забезпечення. Враховуючи представлені у роботі результати дослідження, щодо практичного аспекту ведення обліково-аналітичної діяльності, було виявлено, що не достатнім чином організований аналітичний облік дебіторської заборгованості, тому для більш оптимального її ведення пропонуємо розраховану модуль інкасації заборгованості (рис. 3.2).

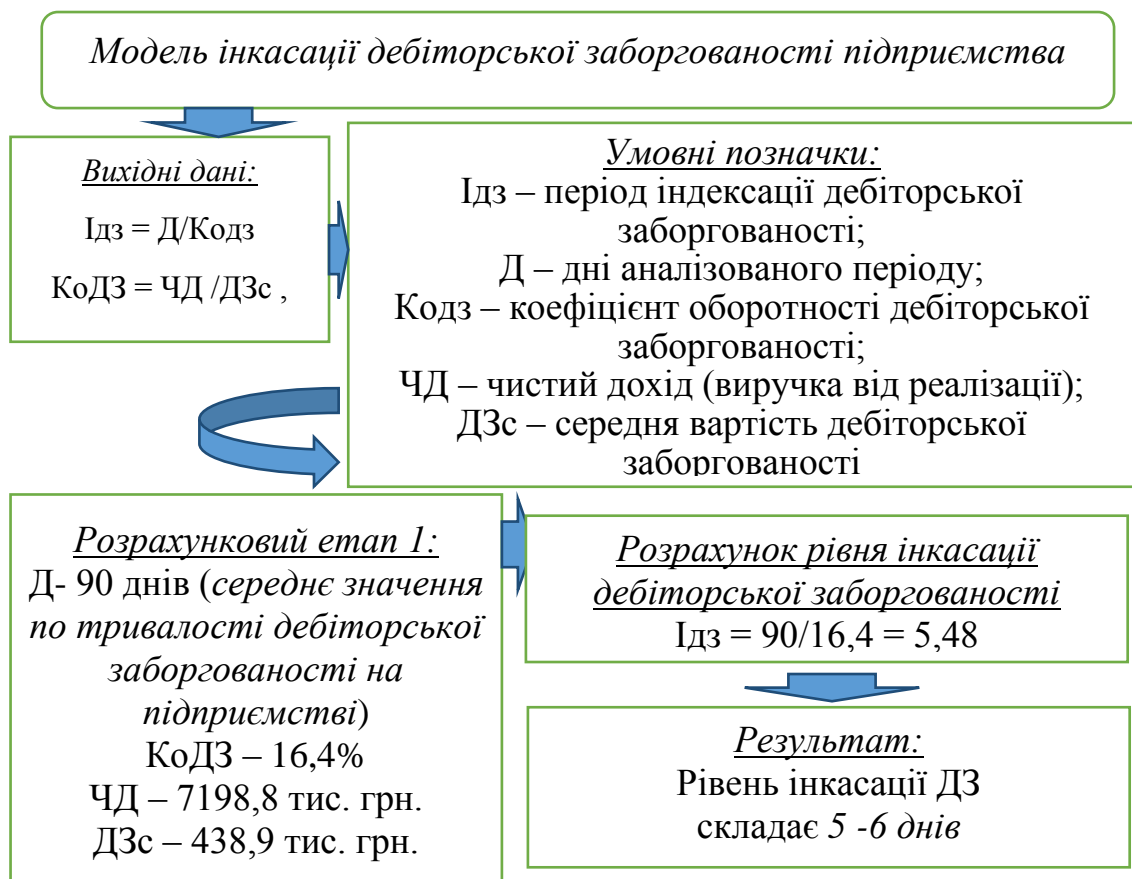

Рис. 3.2. Розрахована модель оптимізації аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості як елементу системи економічної безпеки
Джерело: сформовано автором

Представлена модель оптимізації аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості дає змогу систематизувати інформаційні потоки, покращити якість моніторингу дебіторів та забезпечити своєчасне виявлення простроченої заборгованості. Її впровадження дозволяє оперативно реагувати на ризики неплатежів, оптимізувати терміни повернення коштів та зменшити фінансові втрати підприємства. Таким чином, модель сприяє підвищенню ефективності управління дебіторською заборгованістю як елементу системи економічної безпеки.

Наголосимо на важливості оптимізації обліково-аналітичного забезпечення має стати стратегічним напрямом розвитку підприємства. Поєднання точного, оперативного обліку з глибоким фінансовим аналізом створює потужну інформаційну основу для управління СЕБ. Це дозволяє не лише ефективно реагувати на існуючі загрози, але й передбачати їх появу, що є запорукою стабільності й розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Поряд з цим, слід звертати увагу на розширення аналітичної функції, адже аналітика має виходити за межі стандартної звітності. Важливо впровадити систему фінансових індикаторів для постійного моніторингу стабільності підприємства, прогнозну аналітику (cash-flow, сценарний аналіз), аналіз ризиків (кредитного, ринкового, виробничого, кліматичного тощо) [7].

Також рекомендуємо запровадження процесу інтеграції обліку з системою ризик-менеджменту, через ведення обліку з урахуванням факторів ризику дає змогу швидко виявляти загрози та адаптувати стратегію підприємства до змін зовнішнього середовища.

Аналітична система, яка ґрунтується на точних, своєчасних і релевантних даних, стає першим рубежем захисту економічної безпеки підприємства. у поєднанні з системою раннього попередження, вона може істотно зменшити ймовірність деструктивних явищ – банкрутства, втрати

ринкових позицій, фінансового шахрайства тощо.

Отже, оптимізація обліково-аналітичного забезпечення є стратегічним кроком у контексті формування ефективної системи управління економічною безпекою підприємства. Вона забезпечує інтеграцію облікових, контрольних та аналітичних функцій в єдину інформаційно-керуючу структуру. Успішна реалізація цього підходу залежить від поєднання методологічної точності, технологічної підтримки та професійної підготовки персоналу. Для підприємств така оптимізація стає не лише умовою стабільності, а й джерелом довгострокової конкурентоспроможності.

3.2. Автоматизація обліково-аналітичних процесів як фактор підвищення економічної безпеки підприємства

У сучасних умовах ведення господарської діяльності автоматизація обліково-аналітичних процесів виступає важливим чинником забезпечення СЕБ підприємства, зокрема в аграрному секторі. Впровадження сучасних інформаційних технологій в облік і фінансову аналітику дозволяє підприємствам зменшити ризики, пов'язані з людським фактором, покращити якість управлінських рішень, забезпечити своєчасний контроль за фінансово-господарською діяльністю та оперативно реагувати на внутрішні й зовнішні загрози.

Так, сучасні автоматизовані продукти для ведення облікових процесів включають комбінацію 2-х програм (BAS- бухгалтерія та MeDoc). Зазначимо, що таке поєднання дає змогу комплексно вести бухгалтерський, податковий та управлінський облік. Це забезпечує цілісність і узгодженість даних, мінімізує дублювання інформації та знижує ймовірність помилок. Завдяки автоматизації підприємство отримує у режимі реального часу інформацію про рух грошових коштів, рівень заборгованості, стан запасів, собівартість продукції, прибутковість та інші ключові фінансові показники. Таким чином,

керівництво має змогу оперативно виявляти відхилення, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення щодо їх нейтралізації.

У контексті СЕБ автоматизація також сприяє підвищенню прозорості господарських процесів. Завдяки системам внутрішнього контролю та аудиту, інтегрованим у сучасне програмне забезпечення, можна швидко виявляти несанкціоновані витрати, фінансові зловживання або недостовірність даних [1]. Такі інструменти створюють основу для раннього попередження загроз, що особливо важливо в аграрному секторі, де підприємства часто працюють із великими обсягами матеріальних ресурсів і фінансування. Крім того, автоматизація аналітичних процесів дозволяє розширити можливості прогнозування. За допомогою ВІ-систем (Business Intelligence), інструментів аналізу великих даних (Big Data), машинного навчання можна формувати сценарні моделі розвитку підприємства, оцінювати вплив змін ринку, кліматичних умов або державного регулювання на фінансовий стан. Такий підхід значно підвищує адаптивність підприємства до зовнішніх викликів. Для більш предметного відображення рекомендацій, пропонуємо розроблену таблицю напрямів, впровадження яких дозволить оптимізувати обліково-аналітичне забезпечення підприємства (табл. 3.1).

Представлені напрями удосконалення автоматизованої системи обліково-аналітичних процесів для підприємства свідчать про взаємозалежність у забезпеченні ефективного управління та підвищенні рівня економічної безпеки підприємства. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та зростання кількості загроз економічного характеру, впровадження сучасних програмних продуктів і аналітичних інструментів є не просто бажаним, а життєво необхідним для збереження конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Кожен із запропонованих напрямів удосконалення спрямований на подолання конкретних проблем: низької швидкості обробки даних,

обмеженості аналітики, ненадійності систем зберігання інформації або низької прозорості фінансових операцій. Особливу увагу варто приділити таким аспектам, як впровадження хмарних технологій, інтеграція обліку з бізнес-аналітикою, а також створення системи оперативного фінансового моніторингу. Це дозволить підприємству не лише автоматизувати рутинні процеси, а й своєчасно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Таблиця 3.1

Узагальнена таблиця удосконалення автоматизованої системи
обліково-аналітичних процесів

№ п/ п	Напрямок удосконалення	Суть удосконалення	Очікуваний результат/ефект
1	Впровадження сучасного ПЗ	Перехід на більш функціональні системи (BAS ERP, SAP, інші галузеві рішення)	Зростання точності, швидкості та надійності облікових операцій
2	Інтеграція обліку та аналітики	Об'єднання бухгалтерського, управлінського обліку та фінансової аналітики	Повна картина фінансово-господарської діяльності в одному середовищі
3	Використання хмарних рішень	Застосування хмарних технологій для доступу до даних у будь-який час і місці	Гнучкість, мобільність, зниження витрат на ІТ-інфраструктуру
4	Автоматизація фінансового моніторингу	Створення дашбордів, сповіщень про відхилення, аналітичних індикаторів	Швидке реагування на ризики та проблеми в режимі реального часу
5	Впровадження BI-аналітики	Використання систем бізнес-аналітики (Power BI, Tableau) для побудови звітів та аналізу	Глибока аналітика, прогнозування, візуалізація ключових показників
6	Розширення аналітичного обліку	Додаткова деталізація обліку (за культурами, ділянками, клієнтами, центрами витрат)	Точне розуміння структури витрат, рентабельності та фінансових результатів
7	Захист інформації	Впровадження політик безпеки, резервного копіювання, контролю доступу	Підвищення інформаційної та економічної безпеки
8	Навчання персоналу	Регулярне підвищення кваліфікації з облікових систем, ІТ, аналітики	Ефективне використання автоматизованих систем, мінімізація помилок

Джерело: [40, 42]

Не менш важливою умовою успішної автоматизації є інвестиції у людський капітал - навчання та розвиток персоналу, який безпосередньо працює з обліковими системами. Адже без належного рівня цифрової та фінансової грамотності навіть найсучасніше програмне забезпечення не гарантує очікуваного ефекту.

Таким чином, системне удосконалення автоматизованих обліково-аналітичних процесів дозволяє значно підвищити ефективність управлінських рішень, оптимізувати витрати, зменшити ризики шахрайства та втрат, а також створити міцне підґрунтя для забезпечення стабільного розвитку підприємства у довгостроковій перспективі

3.3. Модель оцінки ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки підприємства

У системі економічної безпеки підприємства якість аналітичної інформації має критичне значення. Наявність недостовірних, неповних або помилкових даних здатна призвести до прийняття хибних управлінських рішень, фінансових втрат, дискредитації у партнерському середовищі та підвищення ймовірності шахрайських дій.

Ризик недостовірної аналітичної інформації – це ймовірність того, що прийнята інформація є неточною або сфальсифікованою, що призведе до помилкових рішень. Основними джерелами такого ризику є [5]:

- помилки в первинному обліку;
- викривлення при агрегуванні даних;
- застарілі або несвоєчасні показники;
- людський фактор (неуважність, недостатня кваліфікація тощо);
- навмисні спотворення з метою маніпуляції.

Пропонуємо розглянути модель, яка дозволяє оцінити ризик недостовірної аналітичної інформації на основі багатофакторного аналізу.

Для оцінки ризику застосуємо інтегральний підхід, який враховує вплив різних груп факторів, які позначимо:

R – рівень ризику недостовірної аналітичної інформації;

F_i – впливовий фактор i -ї групи;

ω_i – вага впливу фактора i на загальний ризик (від 0 до 1);

n – кількість факторів.

Тоді загальна модель має вигляд:

$$R = \sum_{i=1}^n \omega_i * F_i$$

де:

$R [0, 1]$ – чим ближче до 1 – тим вищий ризик;

при $R < 0,3$ – низький ризик;

при $R [0,3; 0,7]$ – середній ризик;

при $R > 0,7$ – високий ризик.

Розглянемо такі групи факторів та їх вагові коефіцієнти для ТОВ «ІНСТРО ГРУП» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Фактори та їх вагові коефіцієнти для ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Фактор	Позначення	Вага ω_i	Оцінка F_i (0-1)	Джерело інформації
Точність первинних документів	F_1	0.25	0.7	Аудит
Кваліфікація бухгалтерського персоналу	F_2	0.20	0.6	Кадрова служба
Повнота аналітичної інформації	F_3	0.15	0.8	Аналіз звітів
Технічне забезпечення обліку	F_4	0.15	0.9	ІТ-відділ
Своєчасність оновлення звітності	F_5	0.15	0.5	Внутрішній аудит
Доступ до джерел аналітичних даних	F_6	0.10	0.7	ІТ-ревізія

Джерело: сформовано автором

Підставимо значення у формулу:

$$R = 0,25 * 0,7 + 0,2 * 0,6 + 0,15 * 0,8 + 0,15 * 0,9 + 0,15 * 0,5 + 0,1 * 0,7$$

$$R = 0,175 + 0,12 + 0,12 + 0,135 + 0,075 + 0,07 = 0,695$$

Отже, рівень ризику недостовірної аналітичної інформації в ТОВ «ІНСТРО ГРУП» становить 0,695, що відповідає верхній межі середнього ризику, який наближений до високого.

Для наочності розподіл впливів представимо у вигляді радар-діаграми, яка демонструє відносну повноту і надійність кожного фактору (рис. 3.3):

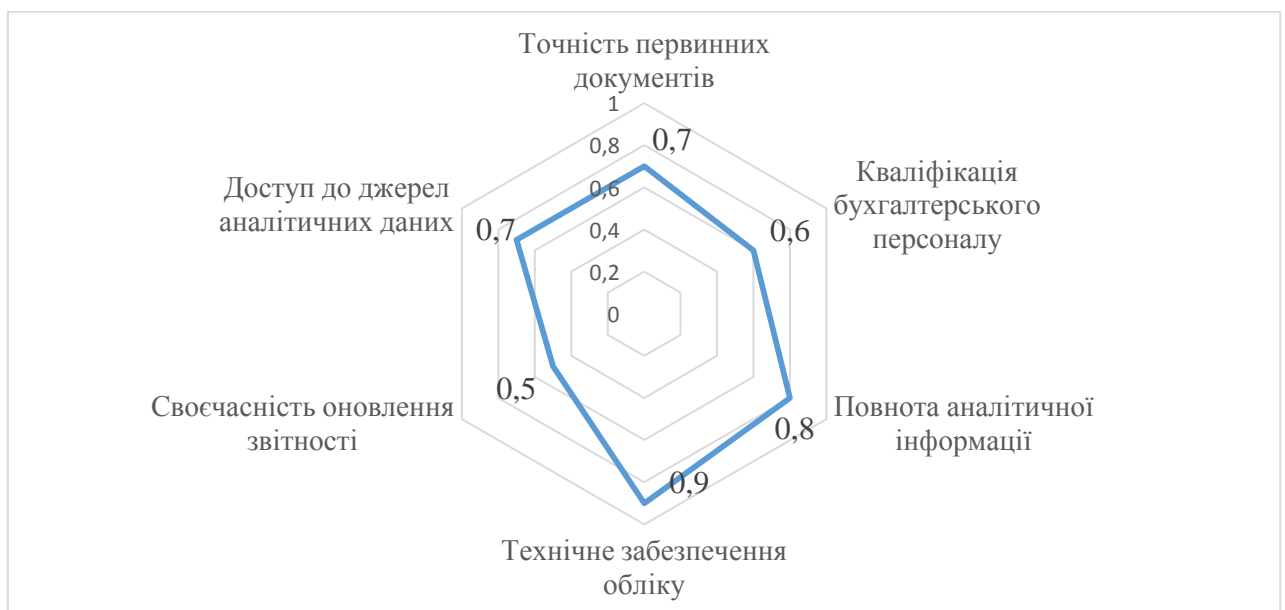

Рис. 3.3. Розподіл впливу кожного фактору на рівень ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації

Джерело: сформовано автором

Візуальний аналіз демонструє найбільш слабкі місця – своєчасність оновлення і кваліфікація персоналу.

Запропонована модель дозволяє кількісно оцінити ризик недостовірної обліково-аналітичної інформації в межах функціонування системи економічної безпеки підприємства. Для ТОВ «ІНСТРО ГРУП» рівень такого ризику становить 0,695 – що вказує на необхідність негайного вдосконалення системи збору та обробки даних.

Реалізація запропонованих заходів дозволить зменшити цей показник до оптимального рівня 0,3-0,4, що забезпечить більшу впевненість у прийнятті управлінських рішень, підвищить ефективність та убезпечить підприємство від втрат, пов'язаних з інформаційними помилками.

За допомогою проведених розрахунків можемо запропонувати наступні заходи щодо зниження ризику, які є основою для антикризового управління даними.

Антикризове управління даними в умовах сучасної ринкової економіки набуває особливої актуальності, оскільки воно забезпечує своєчасне виявлення загроз економічній безпеці, підвищує гнучкість підприємства та сприяє ефективному ухваленню рішень [17]. Система обліково-аналітичного забезпечення виступає інструментом не лише фіксації економічних процесів, а й активним учасником системи антикризового реагування.

Запропонована модель оцінки ризику недостовірної інформації дозволяє ідентифікувати «вразливі» зони у структурі даних, виявити джерела викривлення облікових і аналітичних даних, оцінити ступінь їх впливу на управлінські рішення. Це, у свою чергу, створює платформу для побудови ефективного антикризового механізму, який включає (рис.3.4):

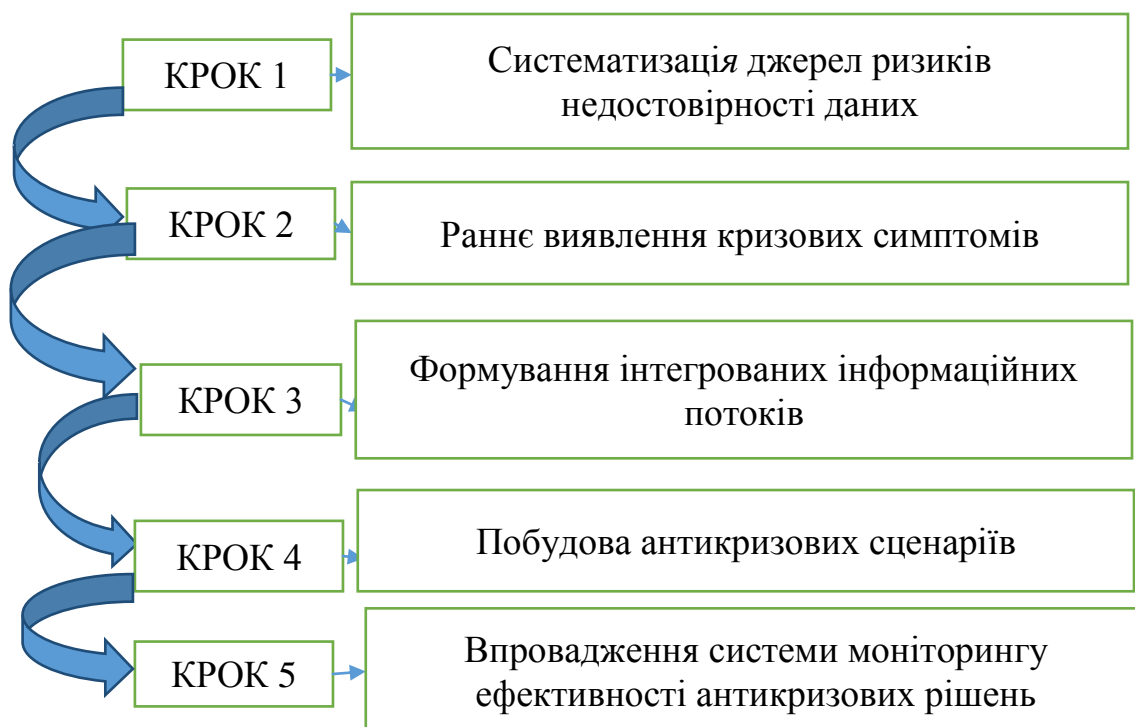

Рис. 3.4. Алгоритм антикризового управління системою обліково-аналітичного забезпечення

Джерело: сформовано автором

Першочерговим кроком у побудові антикризової системи управління даними є класифікація ризиків за джерелами виникнення:

- організаційна (помилки у документації, дублювання функцій, незбалансованість обов'язків);
- інформаційні (використання застарілих або неповних джерел, слабка аналітична база);
- технологічні (відсутність автоматизації, людський фактор у введенні даних);
- фінансові (відсутність коштів на модернізацію обліково-аналітичної системи);
- кадрові (низька кваліфікація персоналу, висока плинність кадрів).

Знаючи джерела ризиків, можна побудувати превентивні заходи для зменшення їхнього впливу на систему. Раннє виявлення кризових симптомів. Завдяки впровадженню інтегрованої системи оцінювання надійності аналітичних показників, підприємство отримує змогу:

- ідентифікувати критичні відхилення у звітності;
- виявляти «аномальні» зміни у фінансових і операційних показниках;
- прогнозувати тенденції зниження рентабельності або платоспроможності.

Реалізація цієї функції передбачає встановлення тригерів (порогових значень), після досягнення яких автоматично формується попередження або сигнал про потенційне загострення ситуації.

Антикризова модель управління даними передбачає єдину цифрову інформаційну систему, яка акумулює внутрішні (бухгалтерські, управлінські, виробничі) і зовнішні (ринкові, податкові, конкурентні) дані. Таке середовище дозволяє [12]:

- автоматизувати контроль і перевірку релевантності аналітичних матеріалів;
- інтегрувати бази даних різних підрозділів підприємства;
- мінімізувати вплив людського фактору на процес ухвалення рішень.

Маючи достовірну, актуальну та узгоджену інформацію, керівництво підприємства може моделювати кілька сценаріїв розвитку подій (оптимістичний, песимістичний, інерційний) та обрати найкращі варіанти дій у разі настання критичної ситуації. Для цього застосовують:

- методи SWOT-аналізу у поєднанні з оцінкою достовірності інформації;
- факторний аналіз для побудови моделей впливу ризиків;
- економіко-математичне моделювання для сценарного планування.

Успішне антикризове управління неможливе без зворотного зв'язку. Це означає, що після реалізації рішень, необхідно оцінити їхній вплив на стан інформаційного поля підприємства: чи знизився рівень ризику недостовірності; чи покращилася точність фінансового прогнозування; чи вдалося підвищити оперативність прийняття управлінських рішень.

Для цього застосовується оцінка коефіцієнтів надійності, побудова інтегрального індикатора інформаційної безпеки, порівняння показників «до» і «після» впровадження антикризових заходів.

Таким чином, система обліково-аналітичного забезпечення, орієнтована на попередження та виявлення недостовірної інформації, виконує не лише технічну, а стратегічну функцію в антикризовому управлінні підприємством. Її розвиток та інтеграція з процесами прогнозування, оцінювання ризиків та підтримки прийняття рішень є запорукою економічної безпеки, стабільності та довготривалої конкурентоспроможності.

Висновки до третього розділу

1. Запропоновано заходи щодо оптимізації обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства впровадження інтегрованої автоматизованої аналітичної платформи з модулями ризик-менеджменту та оцінки ефективності; регламентування процесу формування управлінської звітності, зокрема для індикаторів безпеки: рентабельність, ліквідність, оборотність, кредитоспроможність; оцінка достовірності інформації за допомогою моделей контролю якості даних (наприклад, коефіцієнт внутрішньої узгодженості); впровадження наскрізної системи моніторингу критичних змін (наприклад, різке зниження дебіторської заборгованості або зростання витрат понад план).

2. Рекомендовано розширити аналітичну функцію, адже аналітика має виходити за межі стандартної звітності. Важливо впровадити систему фінансових індикаторів для постійного моніторингу стабільності підприємства, прогнозну аналітику (cash-flow, сценарний аналіз), аналіз ризиків (кредитного, ринкового, виробничого, кліматичного тощо).

3. Представлено модель оптимізації аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості, що дає змогу систематизувати інформаційні потоки, покращити якість моніторингу дебіторів та забезпечити своєчасне виявлення простроченої заборгованості. Її впровадження дозволяє оперативно реагувати на ризики неплатежів, оптимізувати терміни повернення коштів та зменшити фінансові втрати підприємства. Таким чином, модель сприяє підвищенню ефективності управління дебіторською заборгованістю як елементу системи економічної безпеки.

4. Запропоновано напрями удосконалення автоматизованої системи обліково-аналітичних процесів для підприємства, які передбачають взаємозалежність у забезпеченні ефективного управління та підвищенні рівня

економічної безпеки підприємства, а саме: впровадження сучасного програмного забезпечення, інтеграція обліку та аналітики, використання хмарних рішень, автоматизація фінансового моніторингу, впровадження ВІ-аналітики, розширення аналітичного обліку, захист інформації, навчання персоналу.

5. Запропоновано модель, яка дозволяє об'єктивно оцінити стан системи обліково-аналітичного забезпечення та закласти основу для антикризового управління даними. Встановлено, що ТОВ «ІНСТРО ГРУП» перебуває в зоні підвищеного ризику недостовірної інформації, що може спричинити необґрунтовані управлінські рішення. Найвищі ризики формуються за рахунок кадрового фактору та несвоєчасного оновлення інформації.

6. Запропоновано заходи щодо зниження ризику, які є основою для антикризового управління даними, а саме: систематизація джерел ризиків недостовірності даних, раннє виявлення кризових симптомів, формування інтегрованих інформаційних потоків, побудова антикризових сценаріїв, впровадження системи моніторингу ефективності антикризових рішень.

7. Для ТОВ «ІНСТРО ГРУП» рівень ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в межах функціонування системи економічної безпеки підприємства становить 0,695 – що вказує на необхідність негайного вдосконалення системи збору та обробки даних. Реалізація запропонованих заходів дозволить зменшити цей показник до оптимального рівня 0,3-0,4, що забезпечить більшу впевненість у прийнятті управлінських рішень, підвищить ефективність та убезпечить підприємство від втрат, пов'язаних з інформаційними помилками.

ВИСНОВКИ

1. Визначено, що система економічної безпеки - це комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, які унеможливають проникнення зовнішніх загроз і сприяють захисту підприємства від внутрішніх ризиків. Встановлено, що розвинена система обліково-аналітичного забезпечення сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємства, підвищенню його прибутковості та конкурентоспроможності. Вона також відіграє важливу роль у запобіганні шахрайству, фінансовим махінаціям та неефективному використанню активів, що в свою чергу дозволяє підприємству мінімізувати ризики та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі.

2. Інформаційне середовище та індикатори ризиків відіграють фундаментальну стратегічну роль в обліково-аналітичному забезпеченні економічної безпеки підприємства. Система аналітичних сигналів, базована на порогових індикаторах, дозволяє моделювати реакції, автоматизувати контроль і своєчасно інформувати керівництво. В умовах діджиталізації та посилення регуляторного та фінансового тиску такі підходи стають критично необхідними для забезпечення стійкості, конкурентоспроможності та адаптивності підприємства. Наведено переваги та практичне значення інформаційного середовища та індикаторів ризиків як елементів обліково-аналітичного супроводу. Розроблено базову модель обліково-аналітичної системи управління ризиками підприємства.

3. Комплексна оцінка фінансового стану ТОВ «ІНСТРО ГРУП» за 2020–2024 роки свідчить про поступове зміцнення фінансової стійкості підприємства та покращення його фінансових результатів у 2024 році. Інтегрований показник фінансового стану зріс з 6,56 у 2020 році до 8,28 у 2024 році, що забезпечило повернення підприємства до рейтингової категорії

«А», яка свідчить про високий рівень фінансової стабільності.

4. У ТОВ «ІНСТРО ГРУП» в процесі дослідження встановлено, що відсутній спеціалізований підрозділ аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Разом з тим, функції з аналітичної роботи у сфері економічної безпеки розподілені між кількома структурними одиницями та посадовими особами. Таким чином, ТОВ «ІНСТРО ГРУП» функціонує за децентралізованою моделлю управління економічною безпекою, яка покладається на колективну відповідальність усіх працівників підприємства. Для досягнення високого рівня інтегральної безпеки необхідно зосередити управлінські зусилля на покращенні кадрової, фінансової, інноваційної та силової складових. Це дозволить створити більш збалансовану систему захисту інтересів підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

5. Встановлено, що в ТОВ «ІНСТРО ГРУП» організовано таку систему обліку та аналізу, яка дозволяє контролювати витрати на проекти, дебіторську заборгованість, рух матеріалів, ефективність використання трудових ресурсів та оцінювати рентабельність діяльності в умовах конкуренції та високої інфляційної волатильності. Аналітична система ТОВ «ІНСТРО ГРУП» спрямована на: виявлення причин відхилень фактичних показників від планових; оцінку рентабельності різних напрямків діяльності; аналіз динаміки витрат на матеріали, паливо, підрядні роботи; прогнозування грошових потоків і ліквідності.

6. Аналітична діяльність ТОВ «ІНСТРО ГРУП» охоплює такі напрямки: фінансовий аналіз, який включає аналіз: динаміки доходів та витрат; прибутковості діяльності; ліквідності та платоспроможності; структури капіталу та рентабельності активів; аналіз зовнішнього середовища, ТОВ «ІНСТРО ГРУП» постійно відстежує кон'юнктуру ринку, конкурентне середовище, зміни у податковому законодавстві та економічні коливання, що дозволяє заздалегідь готуватися до змін, які можуть негативно

вплинути на діяльність; аналіз внутрішнього середовища, проводиться оцінка продуктивності праці, рівня витрат на одиницю продукції, ефективності логістичних рішень, стану основних засобів тощо; ризик-аналіз, аналітична служба підприємства формує матрицю ризиків, що включає імовірність і наслідки ризиків, таких як: зрив поставань; коливання цін на матеріали; валютні ризики; збої в логістиці; податкові перевірки тощо.

7. Для ТОВ «ІНСТРО ГРУП» рівень ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в межах функціонування системи економічної безпеки підприємства становить 0,695 – що вказує на необхідність негайного вдосконалення системи збору та обробки даних. Реалізація запропонованих заходів дозволить зменшити цей показник до оптимального рівня 0,3-0,4, що забезпечить більшу впевненість у прийнятті управлінських рішень, підвищить ефективність та убезпечить підприємство від втрат, пов'язаних з інформаційними помилками.

8. Запропоновано заходи щодо оптимізації обліково-аналітичного забезпечення в контексті управління економічною безпекою підприємства впровадження інтегрованої автоматизованої аналітичної платформи з модулями ризик-менеджменту та оцінки ефективності; регламентування процесу формування управлінської звітності, зокрема для індикаторів безпеки: рентабельність, ліквідність, оборотність, кредитоспроможність; оцінка достовірності інформації за допомогою моделей контролю якості даних (наприклад, коефіцієнт внутрішньої узгодженості); впровадження наскрізної системи моніторингу критичних змін (наприклад, різке зниження дебіторської заборгованості або зростання витрат понад план).

9. Представлено модель оптимізації аналітичного забезпечення дебіторської заборгованості, що дає змогу систематизувати інформаційні потоки, покращити якість моніторингу дебіторів та забезпечити своєчасне виявлення простроченої заборгованості. Її впровадження дозволяє оперативно реагувати на ризики неплатежів, оптимізувати терміни

повернення коштів та зменшити фінансові втрати підприємства. Таким чином, модель сприяє підвищенню ефективності управління дебіторською заборгованістю як елементу системи економічної безпеки.

10. Запропоновано модель, яка дозволяє об'єктивно оцінити стан системи обліково-аналітичного забезпечення та закласти основу для антикризового управління даними. Встановлено, що ТОВ «ІНСТРО ГРУП» перебуває в зоні підвищеного ризику недостовірної інформації, що може спричинити необґрунтовані управлінські рішення. Найвищі ризики формуються за рахунок кадрового фактору та несвоєчасного оновлення інформації.

11. Запропоновано заходи щодо зниження ризику недостовірної обліково-аналітичної інформації в межах функціонування системи економічної безпеки підприємства, які є основою для антикризового управління даними, а саме: систематизація джерел ризиків недостовірності даних, раннє виявлення кризових симптомів, формування інтегрованих інформаційних потоків, побудова антикризових сценаріїв, впровадження системи моніторингу ефективності антикризових рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С., Кирильєва Л. О., Наумова Т. А. Інформаційна безпека підприємств торгівлі в умовах становлення глобального інформаційного суспільства. *Підприємництво і торгівля*. 2023. Вип. 35. С. 5–10.
2. Андрюшин Б. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства. *Фінансово-економічна безпека: теоретико-методичні засади та практичні інструменти управління* : колективна монографія / за заг. ред. Губарик О.М., Васільєвої Л.М. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 292-299.
3. Андрюшин Б. Місце обліково-аналітичного щодо забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 8-9 травня 2025 р.* ДДАЕУ, Дніпро, 2025. С.124-126.
4. Бенько М. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : підручник. Київ : В-во Ліра-К, 2021. 560 с.
5. Блонський О.В. Соціальний капітал в обліково-аналітичній системі підприємства за умов становлення мережевої економіки на прикладі ТОВ «Сіріус Екструджен», м. Хмельницький. 2023. 352 с.
6. Боровик М.В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. 63 с.
7. Будник Л., Блажей І., Ронська О. Внутрішній аудит в управлінні економічною безпекою підприємства: актуальні аспекти. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 4 (71). С. 77–84.
8. Будько О.В. Класифікація обліково-аналітичної інформації з

метою інформаційного забезпечення управління сталим розвитком підприємства. *Інноваційна економіка*. 2024. № 1 (56). С. 207-212.

9. Васильєва Л.М., Петрова Д.А. Облікова інформація як важливий інструмент управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2(38). С. 125-132

10. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Харків: Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.

11. Василішин С., Гнатишин Л., Прокопишин О. Економічна безпека як складова обліково-аналітичного забезпечення управління підприємствами: теоретичний аспект. *Таврійський науковий вісник*. 2022. №14. С 110-120

12. Вигівська І.М., Грабчук І.Л., Зеленіна О.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємствами ризиками. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2025. Вип. 1(31). С. 67–79

13. Висоцький Ю.Б. Процес формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2025. №17. <https://doi.org/9/2786-5738-2025-17-09-02>

14. Воляк Л.Р. Оцінка стану кредитування аграрного сектору в регіональному розрізі. *Управління розвитком соціально-економічних систем: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (06-07 березня 2025 року)*. Харків: ДБТУ. Ч. 2. 2025. 744 с.

15. Вторук О.В. Організація обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2024. № 1. С. 116–123.

16. Гайдук І.С. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Економічний вісник університету*.

2016. Вип. 28(1). С. 33-40.

17. Гайдучок Т., Вітер С., Гданська Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення для підвищення ефективності управління фінансовими результатами. *Економіка та суспільство*. 2024. №3. С. 65-69.

18. Горбус О.Г. Електронний документообіг в системі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. *Сумський державний університет*. 2022. 12. С. 123-127.

19. Гордієнко Н.І., Ілляшенко О.В., Литовченко О.Ю. Організація та обліково-аналітичне забезпечення управління результативністю діяльності підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 13. С. 24–28.

20. Губарик О., Юрченко А. Обліково-аналітичне забезпечення діагностики функціонування підприємства та удосконалення системи економічної безпеки на основі покращення фінансового стану. *Економіка та суспільство*. 2021. №32. С.23-32.

21. Гуріна Н., Томша А. Аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління ризиками підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-15>

22. Долбнєва Д. В. Стан та перспективи використання комп'ютерних технологій в обліково-аналітичній роботі вітчизняних підприємств. *Облік і фінанси*. 2020. № 3 (89). С. 22–29.

23. Дубинська О., Фокін О. Методичні засади аудиту фінансової звітності як складника фінансової та економічної безпеки в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. № 6. С. 281-299.

24. Замлинський В.В., Волошина О.В., Степаненко С.В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 1. С. 56 – 61.

25. Захаревич М. Методика CLIL в контексті інтегрованого підходу у вивченні іноземної мови. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 12 (40). С. 607-

641.

26. Згоранець М. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства: *thesis*. 2021. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/54636>.

27. Іванова Н.С. Економічна безпека : навч. посібник. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 139 с.

28. Іщенко О.В. Організація обліку і аналізу на підприємствах малого бізнесу. *Волинський національний університет імені Лесі Українки*. 2025. №5. С. 23-29.

29. Кащена Н.Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 389 с.

30. Кононенко Л.В., Ніколаєва С.П. Трансформація системи обліково-аналітичного забезпечення як складової управління підприємством в умовах сталого розвитку та діджиталізації суспільства. *Економічний простір*. 2022, 177: 69-75.

31. Кравченко С.В. Формування системи бухгалтерського обліку та аудиту у сфері інформаційних технологій та напрями її удосконалення на ПП «Аудиторська Фірма «Синтез-Аудит-Фінанс». *Інвестиції: досвід і практика*. 2023. №23. С. 45-51.

32. Левченко О. М., Шалімова Н. С., Грінка Т. І., Сторожук О. В.. Інформаційне та обліково аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: навч. посіб. Кропивницький : ЦНТУ, 2022. 190 с.

33. Мазур В.А., Томчук О.Ф., Браніцький Ю.Ю. Методика аналізу фінансового стану підприємства відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 3 (19). С. 7–20.

34. Лебедко С.А. Формування механізму забезпечення економічної безпеки транспортних підприємств. *Економіка та держава*. 2020. № 8. С. 89-

94.

35. Оляднічук Н.В., Підлубна О.Д. Обліково-аналітичне забезпечення економічної діяльності суб'єкта підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 33(2). С. 16-21.

36. Орлик О.В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові. *Фінансово-кредитна діяльність*. 2020. Вип. 2 (19). С. 222-232.

37. Пелех У. Обліково-аналітичне забезпечення реалізації стратегічних цілей діяльності підприємства в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1371/1324>

38. Польова О., Маліцький П., Манеляк І. Обліково-інформаційне забезпечення формування бухгалтерської звітності в АПК. *Економіка та суспільство*. 2024. №12. С. 59.

39. Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ : ЦУЛ, 2019. 224 с.

40. Саванчук Т., Назаренко В. Вимоги до формування інформаційних потоків в системі обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-12>.

41. Садовська І. Б., Нужна О. А., Нагірська К. Є. Управлінська звітність в системі економічної безпеки підприємств аграрного бізнесу. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 78. С. 87-95.

42. Скиба Г.І. Пешков М.В. Впровадження і використання сучасних інформаційно-управляючих технологій і ERP-систем у бухгалтерському обліку вітчизняних підприємств. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом*. 2022. №4 (67). С 41-48.

43. Сосновська О.О., Деденко Л.В. Напрями стійкого функціонування підприємства в умовах невизначеності. *Збірник наукових праць Університету Державної фіскальної служби України*. 2018. № 2. С. 369–383.

44. Терентьев О.О., Делембовський М.М., Київська К.І., Серпінська О.І. *Методи експертних оцінок в системах прийняття рішень* : Київ, 2020. 116с.

45. Цвігун І. А. *Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства. Конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*. 2022. 145 с.

46. Черниш О. В., Тарасенко І. О. Фінансова безпека підприємства в умовах кризового середовища. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 5. С. 117–119.

47. Чернишова Л.І., Бондар К.Р., Красіловська Л.О. Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану: моделі поведінки сучасних підприємств. *Збірник наукових праць ОНЕУ*. 2024. №3-4 (316-317). С. 126-136.

48. Штангрет А.М., Стеців Л.П. Методичні засади застосування логістичного управління в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 1 (102). С. 37-41.

49. Штангрет А. М., Караїм М. М. Обліково-аналітичне забезпечення як основа прийняття рішень суб'єктами безпеки підприємств. *Електронний науково-практичний журнал «Східна Європа: Економіка, бізнес та управління»*. 2017 № 2(07). С. 167–170.

50. Штангрет А.М., Чорненька О.Б., Красілич І.О. Теоретичні аспекти формування системи обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С.517-523.

51. Vasylishyn S. Conceptual bases of functioning of accounting and

analytical support for economic security management of enterprises. *Accounting and finance*. 2020. № 3(89). P. 12–21.

52. Vysotskyy Y. Theoretical basics of accounting and analytical security in the system of management of economic security of the enterprise. *Business navigator*. 2024. № 2(75). URL: https://doi.org/10.32782/business_navigator.75-78.

ДОДАТКИ

Фінансові результати діяльності ТОВ «ІНСТРО ГРУП», тис. грн.

№ з/п	Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024 р. до 2020 р.
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	37454,00	30025,00	29516,00	31879,00	56255,00	150,20
2.	Операційні витрати, у тому числі:						
	а) собівартість реалізованої продукції	22661,00	24187,00	27839,00	31128,00	40117,00	177,03
	б) адміністративні витрати	2074,00	2538,00	2279,00	1927,00	1655,00	79,80
	в) витрати на збут	10,00	0,00	749,00	467,00	1904,00	19040,00
	г) інші операційні витрати	382,00	277,00	484,00	1019,00	567,00	148,43
3.	Валовий прибуток (збиток)	14793,00	5838,00	1677,00	751,00	16138,00	109,09
4.	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції	39,50	19,44	5,68	2,36	28,69	-10,81
5.	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	8221,00	6084,00	549,00	454,00	17554,00	213,53
6.	Фінансові та інвестиційні доходи	52,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
7.	Фінансові та інвестиційні витрати	31,00	0,00	0,00	0,00	1114,00	3593,55
8.	Фінансовий результат до оподаткування	8242,00	6084,00	549,00	454,00	16440,00	199,47
9.	Чистий прибуток (збиток)	8242,00	6084,00	549,00	454,00	16440,00	8198,00

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів, тис. грн.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відношення у % 2024р. до 2020р.
1. Оцінка ліквідності								
1.1	Високоліквідні активи (A1)	≥П1	151,00	192,00	130,00	233,00	1724,00	1141,72
1.2	Середньоліквідні активи (A2)	≥П2	0,00	21,00	22274,00	25969,00	39404,00	0,00
1.3	Низьколіквідні активи (A3)	≥П3	6224,00	10489,00	19724,00	21022,00	28602,00	459,54
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤A1	10053,00	0,00	14643,00	18274,00	20000,00	198,95
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	≤A2	0,00	610,00	1121,00	1946,00	1582,00	0,00
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	≤A3	0,00	0,00	0,00	351,00	0,00	0,00
2. Оцінка платоспроможності								
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,01	0,01	0,01	0,01	0,06	396,74
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	0,01	0,01	1,42	1,28	1,39	9464,64
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	3,00	1,00	2,67	2,33	2,31	77,15
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	4,06	1,27	3,41	2,87	2,86	70,46
3. Оцінка оборотності оборотних активів								
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	37454,00	30025,00	29516,00	31879,00	56255,00	150,20
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	-	26617,50	34138,00	39792,00	44676,00	57826,00	217,25
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	1,41	0,88	0,74	0,71	0,97	69,14
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,71	1,14	1,35	1,40	1,03	144,64
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	256	409	485	505	370	145

Комплексна оцінка фінансового стану ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

№ з/п	Показник	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2023 р.		2024 р.		Питома вага (Vi, %) в інтегрованому показнику
		Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	Значення	Рейтинг	
1	Показники ліквідності											
1.1	Коефіцієнт поточної ліквідності	3,00	10	1,00	7	2,67	10	2,33	10	2,31	10	8
1.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,01	1	0,01	1	1,42	10	1,28	10	1,39	10	8
2	Показники ділової активності											
2.1	Період оборотності оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів, днів	44,22	8	63,26	9	101,03	7	124,12	6	105,72	7	9
2.2	Період оборотності активів, днів	262,14	10	412,89	8	460,46	7	431,99	7	298,86	10	9
3	Показники фінансової незалежності											
3.1	Коефіцієнт фінансової незалежності, %	24,66	9	78,76	5	29,35	9	34,88	9	35,00	9	9
3.2	Частка оборотних активів, сформованих за рахунок власних коштів, %	66,66	10	73,09	10	62,49	10	57,10	10	56,78	10	9
4	Показники рентабельності											
4.1	Рентабельність продажу, %	22,01	10	20,26	10	1,86	6	1,42	6	29,22	10	9
4.2	Рентабельність активів, %	23,04	10	13,64	10	1,08	6	0,80	5	22,90	10	9
4.3	Рентабельність капіталу, %	30,22	10	17,67	10	1,45	5	1,19	5	35,20	10	9
	Інтегрований показник фінансового стану	6,56		6,64		7,13		6,41		8,28		100
	Рейтинг фінансового стану	Б		Б		А		Б		А		-

Додаток Д

Матриця ризиків для ТОВ «ІНСТРО ГРУП»

Назва ризику	Джерело виникнення	Ймовірність (1–5)	Наслідки (1–5)	Рівень ризику (P × C)	Заходи реагування
Зміни в податковому законодавстві	Державне регулювання	4	5	20 (високий)	Регулярний моніторинг змін, консультування з податковими експертами
Коливання курсу валют (імпорт товарів)	Макроекономічне середовище	4	4	16 (високий)	Використання хеджування валютних ризиків, формування валютного резерву
Порушення логістичних ланцюгів	Військові дії, транспортні обмеження	3	5	15 (високий)	Диверсифікація постачальників, формування складських запасів
Зниження купівельної спроможності клієнтів	Економічна нестабільність	4	3	12 (середній)	Проведення акцій, розширення онлайн-продажів
Зростання конкуренції на ринку оптової та роздрібною торгівлі	Галузеве середовище	4	3	12 (середній)	Аналіз конкурентів, розширення асортименту, підвищення якості сервісу
Законодавчі обмеження щодо оренди майна	Правове середовище	2	4	8 (середній)	Юридичний аудит договорів, страхування ризиків
Кіберзагрози для інтернет-торгівлі	Технологічне середовище	3	4	12 (середній)	Встановлення антивірусного ПЗ, резервне копіювання даних, аудит ІТ-систем
Погіршення транспортної інфраструктури	Зовнішня інфраструктура	3	3	9 (середній)	Альтернативні маршрути доставки, розвиток складів у ключових регіонах
Несприятливі зміни у регуляції будівельної діяльності	Законодавчі обмеження	2	4	8 (середній)	Співпраця з юридичними консультантами, адаптація ліцензійної документації
Недовіра до кур'єрських служб або затримки	Репутаційний ризик	3	2	6 (низький)	Власний кур'єрський відділ, контроль якості обслуговування